

บทที่ 3

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน (2001-2006)

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน ระหว่างปี 2001-2006 เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในภาพรวมในช่วงเวลาดังกล่าว ดังนั้นการที่จะเข้าใจนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน ระหว่างปี 2001-2006 จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงหลักนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในเวลานั้นด้วย ในบทนี้ จะกล่าวถึงเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง คือ หลักนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ระหว่างปี 2001-2006 และส่วนที่สอง คือ นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน ระหว่างปี 2001-2006

หลักนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ระหว่างปี 2001-2006

รัฐบาลของประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช เริ่มทำหน้าที่บริหารประเทศตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2001 ภายหลังบริหารประเทศได้ไม่ถึงหนึ่งปี ก็เกิดเหตุการณ์ 9/11 เมื่อวันที่ 11 กันยายน ปี 2001 เหตุการณ์นี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อทิศทางของนโยบายต่างประเทศสหรัฐฯ สมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช

เหตุการณ์ก่อการร้ายที่คร่าชีวิตชาวอเมริกันหลายพันคนครั้งนี้ ทำให้สหรัฐฯ ประกาศนโยบายเป็นศัตรูกับขบวนการก่อการร้ายอย่างเป็นทางการ และพุ่งเป้าไปที่การปราบปรามขบวนการอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaeda) ภายใต้การนำของนายอูซามะฮ์ บิน ลาดิน (Usama Bin Laden)¹ โดยสหรัฐฯ ได้ทุ่มเททรัพยากรมหาศาลเพื่อจับกุม สังหาร ทำลายเครือข่ายการติดต่อทำลายและสกัดกั้นเครือข่ายด้านการเงินของสมาชิกขบวนการอัล-กออิดะฮ์ และขบวนการอื่น ๆ ที่สหรัฐฯ เชื่อว่ามีส่วนโยงใยเกี่ยวข้องกับกิจกรรมก่อการร้ายของอัล-กออิดะฮ์

¹ อูซามะฮ์ บิน ลาดิน เป็นบุตรชายคนที่ 17 ของมุฮัมมัด บิน ลาดิน เป็นนักธุรกิจก่อสร้างชาวซาอุดีอาระเบีย ได้เคยเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโซเวียตให้กับชาวอัฟกานิสถานโดยเฉพาะการสนับสนุนทางการเงิน การแสวงหาสมาชิกของกลุ่มจากชาวอาหรับ การฝึกทำสงคราม และการส่งบุคคลเหล่านี้เข้าร่วมในอัฟกานิสถาน เขาย้ายไปอาศัยอยู่ในซูดานในปี 1991 และถูกตัดจากการเป็นพลเมืองซาอุดีในปี 1994 จนต้องหนีไปพักอาศัยอยู่ในอัฟกานิสถาน

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังหันไปให้ความสำคัญอย่างมากกับการจับตามองและระแวดระวังพฤติกรรมของประเทศบางประเทศที่สหรัฐฯ ถือว่ามีพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจ ทั้งประเทศที่สหรัฐฯ เชื่อว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ โยงใยกับขบวนการอัล-กออิดะฮ์ และประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และประเทศที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายสากล อิหร่านเป็นหนึ่งในประเทศที่สหรัฐฯ ได้จับตามองว่าเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้ายสากล

ผลลัพธ์ประการหนึ่งที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ 9/11 คือ การประกาศการเปลี่ยนแปลงนโยบาย จากการป้องปรามเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม (deterrence to preemption) หรือที่เรียกว่า “หลักการบุช” (Bush Doctrine)

1. หลักการบุช (Bush Doctrine)²

คือ ทางเลือกที่ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช นำมาใช้ตอบโต้จัดการกับขบวนการก่อการร้าย และภัยคุกคามของสหรัฐฯ ในศตวรรษที่ 21 เนื้อหาของหลักการนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่

1. การแบ่งโลกออกเป็น 2 ซีก ซึ่งมีสหรัฐฯ เป็นผู้นำ และอีกซีกหนึ่งเป็นกลุ่มศัตรูของสหรัฐฯ เฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่พยายามกำจัดอิทธิพลของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลาง
2. การระบุเจาะจงศัตรูเป้าหมายในส่วนผู้สนับสนุนการก่อการร้ายและมีพฤติกรรมทำลายอำนาจของสหรัฐฯ และ/หรือกำลังพัฒนาสิ่งสมอาวุธานุภาพทำลายล้างสูง (WMD : Weapon of Mass Destruction) โดยเรียกประเทศในกลุ่มนี้ว่าแกนชาตาน (Axis of Evils) อันได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน และเกาหลีเหนือ
3. การอ้างสิทธิในการป้องกันตัวและสามัญสำนึกเพื่อลงมือจัดการทำนองตัดไฟแต่ต้นลม (pre-emptive strike) กับภัยอันตรายที่สหรัฐฯ มองว่ากำลังก่อตัวและเห็นว่ามีอาจรอให้ก่อตัวเสร็จสมบูรณ์ชัดเจนก่อนได้

² ฉันทิมา ช่องสุรักษ์, หลักนโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีจอร์จ บุช 2001-2004 (Bush Doctrine) (ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 58.

หลักการบุชต่อมาได้เป็นยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ซึ่งเผยแพร่ต่อสาธารณชน เมื่อเดือนกันยายน ปี 2002 หลักการนี้ก่อเกิดจากสองแหล่งที่สำคัญ คือกระแสความคิดแบบนีโอ-คอนเซอร์เวตีฟ (neo - conservative) และที่ปรึกษาใกล้ชิดของประธานาธิบดีบุช ในคณะรัฐบาลปัจจุบัน

หลักการบุชถือเป็นก้าวใหม่แห่งการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศและนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช คือได้กำหนดที่มาของภัยต่อสหรัฐฯ ไว้กว้างขวางปราศจากขอบเขตจำกัด และวิธีการตอบโต้ภัยดังกล่าวนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากวิธีการเดิมซึ่งเคยดำเนินมาระหว่างยุคสงครามเย็น คือ การจำกัดการขยายตัวของลัทธิที่ไม่พึงปรารถนา (Containment) และการป้องปราม (Deterrence) โดยเพิ่มวิธีตัดกำลังศัตรูก่อนเพื่อป้องกันการโจมตี ซึ่งในกรอบของกฎหมายระหว่างประเทศตามมาตรฐานสากลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันถือว่าพฤติกรรมใหม่ของการใช้กำลังของสหรัฐฯ เช่นนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม³ แต่ถึงกระนั้นประธานาธิบดีบุชก็ยังยืนยันถึงความชอบธรรมของนโยบายนี้อย่างเต็มที่

จากหลักการบุช รัฐบาลสหรัฐฯ ได้วางนโยบายด้านความมั่นคง หรือที่เรียกว่า “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ”⁴ (The National Security Strategy of the United States of America)

2. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ

“ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ” (The National Security Strategy of the United States of America) ได้เผยแพร่ออกมาในเดือนกันยายน ค.ศ.2002 โดยยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ หลักการทำงานร่วมกันของนานาชาติที่เด่นชัดของชาวอเมริกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ คือ ช่วยทำให้โลกไม่เพียงแต่ปลอดภัยขึ้นแต่ต้องดีขึ้น เป้าหมายบนเส้นทางสู่ความก้าวหน้าคือ เสรีภาพด้านเศรษฐกิจและการเมือง ความสัมพันธ์อย่างสันติกับรัฐอื่น และ

³ ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู. อิรัก : วิกฤตถาวร ? (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2546), น.171

⁴ ดูฉบับสมบูรณ์ได้ที่ The National Security Strategy of The United States of America : September 2002 หรือ <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.html>

เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การที่จะบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ นั้น สหรัฐฯ จะต้องดำเนินนโยบายดังต่อไปนี้

1. มุ่งบรรลุปณิธานในการจรรโลงศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์

ในการจะบรรลุเป้าหมายนั้น สหรัฐฯ ต้องปกป้องเสรีภาพและความยุติธรรม ต้องยืนหยัดอย่างมั่นคง เพื่อศักดิ์ศรีแห่งมนุษยชาติ โดยที่สหรัฐฯ จะใช้หลักการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมเสรีภาพ และการสร้างประชาธิปไตย

2. เสริมสร้างความสัมพันธ์กับพันธมิตรให้เข้มแข็ง เพื่อเอาชนะการก่อการร้ายสากลและเพื่อป้องกันการโจมตีสหรัฐฯ และพันธมิตร

สหรัฐฯ กำลังต่อสู้ทำสงครามกับผู้ก่อการร้ายในระดับโลก ซึ่งใช้ความรุนแรงกระทำต่อผู้บริสุทธิ์ โดยมีเป้าหมายทางการเมือง วัตถุประสงค์เบื้องต้นของสหรัฐฯ คือ ขจัดและทำลายองค์กรก่อการร้ายทั่วโลก โดยการร่วมมือกับพันธมิตร และสนับสนุนภาคีระดับภูมิภาค เพื่อร่วมมือกันต่อต้านการก่อการร้าย

3. ร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งในภูมิภาค

เพื่อความมั่นคงของชาติ สหรัฐฯ จำเป็นต้องให้ความสนใจกับปัญหาข้อขัดแย้งในภูมิภาคอื่น ๆ ก่อนที่ปัญหานั้น ๆ จะลุกลามกลายเป็นปัญหาระดับโลก และกระทบถึงสหรัฐฯ ทั้งนี้สหรัฐฯ ได้ทำการสร้างความสัมพันธ์ และสถาบันระหว่างประเทศ เพื่อใช้แก้ไขวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาค ในด้านต่าง ๆ เช่นการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม

4. ป้องกันไม่ให้ศัตรูคุกคามสหรัฐฯ และพันธมิตรด้วยอาวุธทำลายล้างสูง

สหรัฐฯ ต้องเตรียมการหยุดยั้งรัฐก่อการร้าย ก่อนที่สหรัฐฯ และพันธมิตรจะถูกโจมตีด้วยอาวุธทำลายล้างสูง (Weapon of Mass Destruction : WMD) ซึ่งยุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯ ใช้ในการต่อสู้กับ WMD คือ

- (1) ต่อต้านการแพร่กระจายของ WMD
- (2) ป้องกันไม่ให้รัฐก่อการร้ายมีเทคโนโลยี วัตถุ หรือส่วนประกอบในการนำไปผลิต

WMD

(3) เตรียมการตอบโต้การใช้ WMD ทั้งจากผู้ก่อการร้ายและจากรัฐที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐ ฯ

5. สร้างยุคใหม่แห่งการเติบโตของเศรษฐกิจโลก ด้วยตลาดเสรีและการค้าเสรี

เศรษฐกิจโลกที่มั่นคง ทำให้ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐ ฯ เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความรุ่งเรือง และเสรีภาพ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นเกิดขึ้นด้วยการค้าเสรี และตลาดเสรีซึ่งนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ และทำให้ความยากจนหมดไป ดังนั้น สหรัฐ ฯ จึงได้ทำการส่งเสริม และสนับสนุนการค้าเสรี

6. ขยายขอบเขตการพัฒนาด้วยการส่งเสริมสังคมเปิดและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประชาธิปไตย

รัฐบาลของสหรัฐ ฯ จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

- (1) จัดหาทรัพยากรช่วยเหลือประเทศที่กำลังอยู่ในช่วงการปฏิรูป
- (2) ปรับปรุงประสิทธิภาพของธนาคารโลก (World Bank) และธนาคารเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ ให้มีมาตรฐานมากขึ้น
- (3) กระตุ้นให้เกิดการวัดผล เพื่อให้แน่ใจว่าความช่วยเหลือเพื่อพัฒนานั้นก่อให้เกิดความแตกต่างขึ้นในการใช้ชีวิตในโลกแห่งความยากจน
- (4) เพิ่มจำนวนความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาให้อยู่ในรูปของการได้เปล่าแทนการก่อให้เกิดหนี้
- (5) ส่งเสริมสังคมเปิด ซึ่งก่อให้เกิดการค้า และการลงทุน
- (6) สร้างความมั่นคงต่อการสาธารณสุข
- (7) ให้ความสำคัญแก่การศึกษา
- (8) ให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง

7. พัฒนาความร่วมมือ กับมหาอำนาจอื่น ๆ ของโลก

สหรัฐ ฯ จะทำให้แผนยุทธศาสตร์เป็นผลสำเร็จ ด้วยการร่วมมือ และประสานงานอย่างเป็นระบบให้มากที่สุดเท่าที่รัฐจะสามารถทำได้ และเพื่อส่งเสริมดุลยภาพแห่งอำนาจ ซึ่งสนับสนุนเสรีภาพ การร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพในฐานะผู้นำ จำเป็นต้องมีสิทธิเบื้องต้นที่ชัดเจน ตระหนักถึงผลประโยชน์ของรัฐอื่น และมีความเห็นพ้องกันท่ามกลางหุ้นส่วนด้วยความประนีประนอม

8. ปรับสถาบันด้านความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ให้สามารถรับมือกับสิ่งท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ในศตวรรษที่ 21

ในยุคนปัจจุบัน สหรัฐฯ ได้ปรับรูปแบบการทำงานของสถาบันด้านความมั่นคงต่าง ๆ คือ การทหาร การทูต และข่าวกรองสหรัฐฯ ได้มีการปฏิรูปนโยบาย โดยในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2002 ประธานาธิบดีได้ลงนามในกฎหมาย Homeland Security Act of 2002 ซึ่งเป็นการรวบรวมหน่วยงานอย่างน้อย 22 หน่วยงาน พนักงานมากกว่า 169,000 คน ไปอยู่ภายใต้กระทรวงใหม่ที่เรียกว่า Department of Homeland Security (DHS)

ทางสภาองเกรส ยังได้ออกกฎหมาย USA PATRIOT Act เมื่อเดือนตุลาคม 2001 ซึ่งได้ขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นผู้ก่อการร้าย รวมทั้งวิธีการเฝ้าระวัง เช่น การดักฟัง การฟอกเงิน

ในเรื่องการปราบปรามการก่อการร้ายนั้น สหรัฐฯ จะจัดและทำลายองค์การก่อการร้าย โดยการ

(1) ปฏิบัติการอย่างตรงจุดและต่อเนื่อง โดยใช้องค์ประกอบของอำนาจทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ เราจะมุ่งเป้าไปที่องค์การก่อการร้ายในระดับโลก และผู้ก่อการร้ายใด ๆ หรือรัฐใด ๆ ที่สนับสนุนการก่อการร้าย ซึ่งพยายามใช้อาวุธทำลายล้างสูง (WMD) หรือ สิ่งที่จะนำไปผลิต WMD

(2) การป้องกันสหรัฐฯ ชาวอเมริกา และผลประโยชน์ของเราทั้งภายในประเทศและในต่างประเทศ จะทำด้วยการนิยามและทำลายภัยคุกคามก่อนที่จะมาถึงเขตแดน ในขณะที่สหรัฐฯ ระดมความสนับสนุนจากชุมชนระหว่างประเทศ เราจะไม่ปฏิบัติการตามลำพัง ถ้าจำเป็นเราจะใช้สิทธิป้องกันตัวเองในรูปของการโจมตีก่อนกับผู้ก่อการร้ายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายกับประชาชนของเราและประเทศของเรา ปฏิเสธการสนับสนุน ส่งเสริม และการให้ที่พักพิงแก่ผู้ก่อการร้ายโดยจงใจหรือบังคับให้รัฐต่าง ๆ ยอมรับในความรับผิดชอบต่ออำนาจอธิปไตยของตน

เราจะทำสงครามอุดมการณ์ต่อสู้กับลัทธิการก่อการร้ายระหว่างประเทศ ดังนี้

(3) ใช้สิทธิพลอย่างเต็มรูปแบบของสหรัฐฯ และร่วมมือกับพันธมิตรและมิตรประเทศอย่างใกล้ชิด เพื่อจะให้เกิดความชัดเจนว่าการก่อการร้ายทุกรูปแบบจะกลายเป็นสิ่งผิดและถูกมองอย่างประณาม เช่นเดียวกับ การค้าทาส การเป็นโจรสลัด หรือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่มีรัฐบาลใดเคารพได้ ยอมรับได้ หรือสนับสนุนได้

(4) สนับสนุนรัฐบาลที่ไม่แข็งแกร่งและสมัยใหม่ โดยเฉพาะในโลกมุสลิม เพื่อให้แน่ใจว่าเงื่อนไขและอุดมการณ์ที่ส่งเสริมการก่อการร้ายจะไม่ถูกบ่มฟักในประเทศใด ๆ

(5) ลด และกำจัดเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการก่อการร้าย โดยการทำให้ชุมชนระหว่างประเทศสนใจความพยายามในการก่อการร้ายและทรัพยากรในการก่อการร้ายในพื้นที่ที่เสี่ยง

(6) ใช้การทูตประชาชนในการส่งเสริมการหลั่งไหลอย่างเสรีของข้อมูลข่าวสารและความคิดเพื่อจุดประกายความหวังและปณิธานเกี่ยวกับเสรีภาพในสังคมที่ถูกปกครองโดยรัฐบาลซึ่งสนับสนุนการก่อการร้าย

ในขณะที่สหรัฐฯ ยอมรับว่า การป้องกันที่ดีที่สุดนั้น ได้แก่ การโจมตีที่ดี สหรัฐฯ ก็ต้องสร้างความมั่นคงภายในของอเมริกาให้เข้มแข็ง เพื่อป้องกันและป้องปรามการโจมตี

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในการประกาศนโยบายความมั่นคง หรือ The National Security Strategy นี้ สหรัฐอเมริกาพยายามดึงประเทศต่าง ๆ ในโลกให้เข้าร่วมในการปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายที่มีอยู่ทั่วโลก และชี้ให้เห็นว่าปัญหาการก่อการร้ายเป็นปัญหาของโลกที่ต้องร่วมมือกัน สันติสุขจึงสามารถบังเกิดขึ้นได้ กลุ่มก่อการร้ายเป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัวในสายตาของสหรัฐอเมริกาที่ต้องกำจัดให้สิ้น ความน่ากลัวของกลุ่มก่อการร้ายก็คือเป็นศัตรูที่มองไม่เห็นตัว ไม่มีดินแดนแน่นอน มีการแพร่กระจายเหมือนเซลล์มะเร็งตามจุดต่าง ๆ ของโลก การโจมตีกลุ่มก่อการร้ายจึงไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนการทำสงครามระหว่างประเทศกับประเทศ วิธีการทำลายกลุ่มก่อการร้ายจึงต้องใช้นโยบาย pre-emption เพราะวิธีการ prevention และ deterrence เป็นกลยุทธ์ที่ไม่สามารถใช้ได้กับการแก้ปัญหากลุ่มก่อการร้ายที่ไม่ได้อยู่ในรูปของศัตรูที่มีพิกัดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่แน่ชัด การดำเนินการแบบ pre-emption มีทั้งการโจมตีฐานที่ตั้ง จับผู้นำกลุ่มมาลงโทษ ตัดช่องทางอาวุธและเงินสนับสนุน การให้ความช่วยเหลือทางทหารและการเงินกับพันธมิตรที่ร่วมกันทำลายกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างไรก็ตามสหรัฐอเมริกามีการประกาศกว้างว่าพร้อมดำเนินการโจมตีโดยลำพังหากสิ่งนั้นเป็นการกระทำที่เป็นการตัดไฟตั้งแต่ต้นลม หรือเป็นการโจมตีศัตรูก่อน ก่อนที่ประเทศของตนจะถูกโจมตี กลุ่มที่สหรัฐอเมริกาถือว่าต้องกำจัดออกไป ก็คือ ประเทศที่ใช้ความโหดร้ายกับพลเมืองของตนเอง ละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่เคารพกฎหมายระหว่างประเทศ มีการสะสมอาวุธร้ายแรงเพื่อคุกคามประเทศอื่น ๆ สนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย และนี่คือเหตุผลที่สหรัฐอเมริกามุ่งเป้าไปที่ประเทศอัฟกานิสถาน อิรัก เกาหลีเหนือ เพราะสหรัฐถือว่านั่นเป็นการคุกคามความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกามีเป้าหมายที่จะ

เปลี่ยนแปลงประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นให้เป็นประชาธิปไตย จัดตั้งรัฐบาลใหม่ และสนับสนุนการค้าเสรี เพราะเชื่อว่ามันเป็นสิ่งที่จะทำให้ลดความขัดแย้ง และสงครามลงได้

ดังนั้น อาจถือได้ว่า ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ เป็นนโยบายระดับชาติของสหรัฐฯ ซึ่งครอบคลุมนโยบายหลักด้านความมั่นคง และการต่างประเทศของสหรัฐฯ ซึ่งทุกหน่วยงานจะต้องวางนโยบายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติด้วย

อิหร่านในช่วงปี 2001 – 2006

ในช่วงปี 2001 – 2006 นั้น อิหร่านมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล 2 ครั้ง ได้แก่ รัฐบาลของประธานาธิบดีคอตอมิ ซึ่งบริหารประเทศระหว่างปี 1997-2005 และรัฐบาลของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์มัดดีเนญาดี ซึ่งบริหารประเทศตั้งแต่ปี 2005 ถึงปัจจุบัน

อิหร่านภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีคอตอมิ ปี 1997-2005

ช่วงการบริหารงานของประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช เป็นช่วงที่อิหร่านอยู่ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีสุญญะตุลอิสลาม มุฮัมมัด คอตามิ (Hojatolislam Muhammad Khatami) อดีตรัฐมนตรีวัฒนธรรมและอิสลามนิเทศ ซึ่งเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 4 สิงหาคมปี 1997 เขาบริหารประเทศ 2 วาระ และสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในเดือนสิงหาคมปี 2005

นายคอตามิได้ชื่อว่า เป็นนักการศาสนาที่ยึดแนวทางสายกลางในกิจการที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม นโยบายการบริหารประเทศของเขาเป็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อเนื่องจากอดีตประธานาธิบดีรฟซันญานี มุ่งผูกไมตรีกับโลกอาหรับและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในแถบยุโรป ขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการสร้าง ความขัดแย้งกับสหรัฐฯ อย่างไรก็ตามอำนาจในการบริหารประเทศของประธานาธิบดีถูกจำกัดโดยกลุ่มผู้นำทางศาสนา⁵

⁵ Mohammad Khatami, Wikipedia (On-line), Available from

http://en.wikipedia.org/wiki/Mohammad_Khatami

ในช่วงปี 1998 มีอยู่หลายครั้งที่ผู้นำทางจิตวิญญาณมีความคิดไปคนละทางกับประธานาธิบดีในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ขณะที่ประธานาธิบดีต้องการรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ แต่ผู้นำทางจิตวิญญาณกลับต่อต้านความคิดดังกล่าวและยังเรียกสหรัฐฯ ว่าเป็น “ศัตรูของอิสลาม” หรือในขณะที่ประธานาธิบดีให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวซีเอ็นเอ็นด้วยการยกย่องสหรัฐฯ นั้น ผู้นำทางจิตวิญญาณกลับใช้กฎบะฮ์หรือการเทศนาในละหมาดวันศุกร์กล่าวโจมตีสหรัฐฯ⁶ เป็นต้น

ประธานาธิบดีคอตมี ได้ปรับโฉมหน้าของอิหร่านใหม่ทั้งในระดับภายในและภายนอกโดยรวมแล้ว แม้ว่ารัฐบาลนายคอตมีจะได้รับความนิยมจากประชาชนก็ตาม แต่ก็ยังล้มเหลวในการที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจเพราะราคาน้ำมันที่ตกต่ำลงมาก ภาวะเงินเฟ้อ และการขาดการค้าส่งออกกับต่างประเทศ⁷ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป้าหมายหลักทางเศรษฐกิจในช่วงนี้อยู่ที่การทำให้ประเทศลดการพึ่งพารายได้จากน้ำมันลงไปและมุ่งเน้นส่งเสริมภาคเอกชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมกับส่งเสริมการลงทุนและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประธานาธิบดีคอตมีได้เน้นแนวทางการยุติความตึงเครียด (Elimination of Tension) เป็นประเด็นหลักของนโยบายต่างประเทศ ซึ่งย้ำว่าอิหร่านจะยึดมั่นในท่าทีของความไม่สันติ แต่ก็ยืนยันว่าจะไม่ละทิ้งหลักการของการปฏิวัติในเวทีระหว่างประเทศ อิหร่านจะมุ่งสร้างสันติภาพและยุติความตึงเครียด นายคอตมีได้ย้ำว่าอิหร่านไม่ได้สร้างภาพในการประกาศหลักการนี้ เพราะหลักการนี้เป็นหลักความเชื่อและเหตุผลแสดงให้เห็นถึงบทบาทของการปฏิวัติ หลักการอิสลามและฐานะความเป็นชาติของอิหร่าน อิหร่านจะมีความสัมพันธ์ทางการเมืองกับหลาย ๆ ประเทศบนฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน ตลอดจนบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน อิหร่านถือว่าอิสรภาพแห่งรัฐตนมาจากการปฏิวัติ ดังนั้นอิหร่านจึงคาดหวังว่าบรรดาประเทศที่เข้ามามีความสัมพันธ์ด้วยนั้นจะไม่ทำให้อิหร่านต้องละทิ้งความเป็นชาติและอิสรภาพของประเทศ⁸

⁶ จรัญ มะลูลีม, “อิหร่าน” เอเชียรายปี 1996/2539, วัชรินทร์ ยงศิริ พรพิมล ตริโชติ ชปา จิตต์ประทุม, บก. (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), น.37

⁷ Azadeh Moaveni, “Time Trail: Iran.” (<http://www.time.com/time/europe/timetrails/iran/>)

⁸ “Outlooks of President Seyyed Mohammad Khatami”.
(<http://www.gov.ir.outlooks/issue.htm>)

นอกจากนี้ นายคอตอมียังได้ย้ำถึงบทบาทของอิหร่าน ในฐานะ “ผู้ส่งสาร” (messenger) ของสันติภาพ อิสราภาพและความยุติธรรม โดยอิหร่านจะเป็นผู้ส่งสารนี้ไปสู่ประเทศอื่น ๆ เป้าหมายในการปฏิบัติทำให้อิหร่านเป็นแหล่งกำเนิดของความยุติธรรมและระบบการเมืองของมนุษยชาติ ซึ่งอิหร่านคาดหวังจะให้เกิดกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ในการที่อิหร่านเป็นตัวแทนของสันติภาพทั่วโลก แต่อิหร่านก็เชื่อว่า สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุก ๆ ประเทศได้อยู่ในความตกลงของการเคารพกันและกันตามสิทธิ ซึ่งสิ่งนี้ถือว่าเป็นสารที่การปฏิวัติอิสลามได้ส่งมาสู่โลกปัจจุบันที่ประสบกับความทุกข์ยากและการแย่งชิงหลอกลวงกัน⁹

อิหร่านภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์มัดดีเนญาด (Mahmoud Ahmadinejad)

มะห์มูด อะห์มัดดีเนญาด (Mahmoud Ahmadinejad) ประธานาธิบดีคนที่ 6 ของสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน ผู้ตกเป็นข่าวในตลอดปี 2006 การเคลื่อนไหวของเขาในการทำสงครามจิตวิทยาและการทูตกับตะวันตก โดยเฉพาะแกนสหรัฐ-อังกฤษ การเคลื่อนไหวทางการทูตในการต่อต้านการทำให้โดดเดี่ยวของสหรัฐ-อังกฤษ การแสดงตนเป็นผู้สุภาพอ่อนน้อม การวางตัวให้เรียบง่าย การเข้าเผชิญต่อปัญหา การเป็นผู้พร้อมเจรจา การคิดวางแผนและจังหวะก้าวเดินอย่างรอบคอบเหล่านี้ ทำให้อะห์มัดดีเนญาดก้าวขึ้นสู่เวทีผู้นำโลก และได้เป็นผู้นำคนหนึ่งของโลกมุสลิม ดังเช่นนัสเซอร์เคยเป็นในอดีต

อะห์มัดดีเนญาด¹⁰ เกิดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคมปี 1956 ในครอบครัวช่างตีเหล็ก ที่หมู่บ้านอะราดาน เมืองการัมซาร์ทางตอนใต้ของกรุงเตหะราน เมื่อเขาอายุได้ 1 ขวบ ครอบครัวได้อพยพมาอยู่ที่เตหะราน และได้ซึมซับบรรยากาศแห่งการปฏิวัติอิสลามอย่างลึกซึ้ง เขาเป็นเด็กฉลาด กล่าวกันว่าเก่งที่สุดในชั้นเรียน เขาได้สอบเข้ามหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ โดยได้อันดับ

⁹ Ibid.

¹⁰ โครงการตะวันออกกลางศึกษา, รายงานการประมวลสรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์ เหตุการณ์ และแนวโน้มด้านต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ในรอบเดือน ธันวาคม 2549: Available from <http://ttmp.trf.or.th>

ที่ 123 จากจำนวนผู้สมัครทั้งสิ้นกว่า 4 แสนคน โดยศึกษาทางด้านวิศวกรรมโยธา และได้ศึกษาต่อจนได้ปริญญาเอกทางด้านวิศวกรรมการวางแผนการจราจรและการขนส่งในปี 1987 และได้รับตำแหน่งศาสตราจารย์วิศวกรรมโยธาที่มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอิหร่าน (Iran University of Science and Technology – IUST) อันเป็นมหาวิทยาลัยทางด้านวิศวกรรมที่ใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดของอิหร่านในช่วงที่เป็นนักศึกษา เขาได้ร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวปฏิวัติอย่างแข็งขันตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติอิสลาม หลังได้ชัยชนะในการปฏิวัติ เขาได้เป็นผู้ร่วมก่อตั้งและเป็นสมาชิกสโมสรนักศึกษาอิสลามแห่งมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และตรงข้ามกับชาวตะวันตกในช่วงเขาขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีใหม่ ๆ ที่เผยแพร่ว่า เขาเป็นนักศึกษาคนหนึ่ง ที่เข้าบุกสถานทูตสหรัฐและจับตัวเจ้าหน้าที่สหรัฐเป็นตัวประกัน แต่แท้จริงแล้ว อะห์มัดดีเนญาดไม่เห็นด้วยกับแผนการณ์นี้ และไม่ได้เกี่ยวข้องด้วย เซเยดเนจาด (Seyednejad) ผู้นำนักศึกษาคนหนึ่งในการบุกยึดสถานทูตสหรัฐกล่าวว่าอะห์มัดดีเนญาด ไม่เห็นด้วยกับแผนการ และว่าเขา “เป็นคนสุภาพและธรรมดามาก”

ในช่วงสงครามอิรัก-อิหร่าน (ค.ศ.1980-1988) อะห์มัดดีเนญาดได้เข้าร่วมกองกำลังอาสาสมัคร ออกรบในหลายพื้นที่และหลายหน่วย โดยเฉพาะในหน่วยวิศวกรรม จนกระทั่งสงครามยุติ ประสบการณ์ในสงครามทำให้เขายิ่งตระหนักในความบริสุทธิ์ของศาสนาและการตายเพื่อศาสนานิกายชีอะห์ (Martyrdom) ว่าจะช่วยให้อิหร่านอยู่รอดและพื้นฐานจะอันรุ่งโรจน์ขึ้นมาได้ ซึ่งเขาได้ใช้เป็นหัวข้อในการปราศรัยในการเยือนจังหวัดต่าง ๆ ของอิหร่านหลายที่ อะห์มัดดีเนญาดได้เข้าสู่การเมืองตั้งแต่อายุยังน้อย โดยได้รับเลือกเป็นผู้ว่าการเมืองมากู และเมืองคอย (Khoy) และได้รับตำแหน่งสูงขึ้นทุกที โดยได้เป็นที่ปรึกษาผู้ว่าการจังหวัดคอรีดิสถาน และในปี 1993 ได้เป็นที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรมของรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมและการศึกษาชั้นสูง ขณะที่มียายุได้ 37 ปี และระหว่างปี 1993-1997 ได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการจังหวัดอาร์ดาบิล ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศ และมีผลงานดีเด่นได้รับเลือกเป็นผู้ว่าการตัวอย่าง (Model Governor) 3 ปีติดต่อกัน ในปี 2003-2005 เป็นนายกเทศมนตรีนครเตหะราน ซึ่งในช่วงนี้เขาได้ใช้ความสามารถด้านวิศวกรรมมาแก้ไขปัญหาการจราจรในกรุงเตหะราน และลดทอนภาวะมลพิษในเมืองได้จนได้รับคำชมเชย และได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีอิหร่านด้วยคะแนนถล่มทลายในเดือนมิถุนายน 2005 ขณะอายุเพียง 48 ปี เขาได้เป็นประธานาธิบดีอิหร่านคนแรกตั้งแต่หลังการปฏิวัติอิสลามที่ไม่ได้เป็นผู้สอนศาสนา แต่มีบางคนกล่าวว่าอะห์มัดดีเนญาด ได้ถูกเลือกและบ่มเพาะเพื่อดำรงตำแหน่งสูงสุดของประเทศโดยกลุ่มผู้สอนศาสนาที่ทรงอำนาจในอิหร่าน

อะห์มัดดีเนญาดมีแนวคิดต่อต้านอิสราเอลเป็นอย่างมาก หลังจากเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีอิหร่านได้ไม่เพียงกี่เดือน เขาก็ได้สร้างกระแสต่อต้านอิสราเอลภายในอิหร่าน โดยกล่าวต่อหน้านักศึกษาจำนวน 4,000 คนระหว่างการสัมมนาเรื่อง “โลกที่ปราศจากลัทธิไซออนิสต์” ว่า “อิสราเอลต้องถูกลบออกจากแผนที่โลก”¹¹ ซึ่งเป็นคำกล่าวที่อิหม่ามโคมัยนีเคยกล่าวไว้ อะห์มัดดีเนญาดยังระบุอีกว่าปัญหาปาเลสไตน์จะได้รับแก้ไขก็ต่อเมื่อชาวปาเลสไตน์ครอบครองดินแดนของพวกเขา ลัทธิยิวก่อตั้งโดยผู้กดขี่โลกอิสลาม และการต่อสู้กันในดินแดนที่ถูกครอบครองเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเพื่อกำหนดชะตากรรม ผลของสงครามที่ต่อสู้มาหลายร้อยปีจะได้รับคำนียามในดินแดนของชาวปาเลสไตน์

อะห์มัดดีเนญาดยังได้ริเริ่มจัดการประชุมเพื่อหารือว่าการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ทั้งนี้สถาบันการเมืองและระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศอิหร่านได้เปิดการประชุมดังกล่าวขึ้น 2 วัน และเชิญนักวิจัย 67 คนจาก 30 ประเทศหารือประเด็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวเกิดขึ้นจริงหรือไม่ นายราฮูล มุชาวี ประธานสถาบันฯ กล่าวว่าที่ประชุมจะเปิดโอกาสให้ถกเถียงเรื่องการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์อย่างเสรี “การประชุมครั้งนี้ไม่ได้พยายามปฏิเสธหรือพิสูจน์เรื่องฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ แต่จะเปิดโอกาสให้นักวิชาการได้นำเสนอความคิดอย่างเสรีเกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์” นายมุชาวีกล่าว อย่างไรก็ตามการประชุมครั้งนี้เรียกเสียงประณามจากนานาชาติ¹²

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน (2001-2006)

ด้วยเหตุที่ประธานาธิบดีคอบามีนโยบายที่ไม่แข็งกร้าวต่อสหรัฐฯ ประกอบกับบริษัทน้ำมันอเมริกันส่วนใหญ่ต้องการให้ยกเลิกการคว่ำบาตรต่ออิหร่าน และสมาชิกรัฐบาลหลายคนรวมถึงตัวประธานาธิบดี มีภูมิหลังการทำงานในอุตสาหกรรมน้ำมัน ทำให้หลายฝ่ายมองว่ารัฐบาลประธานาธิบดีบุชมีแนวโน้มการดำเนินนโยบายแบบไม่แข็งกร้าวต่ออิหร่าน และคาดการณ์ว่า

¹¹ "Wipe Israel 'off the map' Iranian says" (online). 2005. Available from : <http://www.iht.com/articles/2005/10/26/news/iran.php>

¹² "Holocaust conference draws skeptics to Iran" (online). 2005, Available from: <http://www.iht.com/articles/2006/12/11/news/iran.php>

สหรัฐฯ คงจะยกเลิกการคว่ำบาตรต่ออิหร่าน ในปี 1996 สมัยที่รองประธานาธิบดี ดิก เชนีย์ ดำรงตำแหน่งประธานบริษัทฮัลลิเบิร์ตตัน ได้สนับสนุนให้มีการยกเลิกการคว่ำบาตรต่ออิหร่านและเรียกการคว่ำบาตรต่ออิหร่านว่าเป็นการ “แพ้ภัยตัวเอง”¹³

อย่างไรก็ตาม หลังเหตุการณ์ 9/11 โดยเฉพาะในช่วงปลายปี 2001-2002 ท่าทีและความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับอิหร่านเริ่มเลวร้ายลงเรื่อย ๆ สังเกตได้จากการกล่าวคำปราศรัยของผู้นำประเทศและยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ เริ่มจากในวันที่ 11 ธันวาคมปี 2001 ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้ประกาศว่า “นอกเหนือจากความพยายามในการจัดการกับกลุ่มก่อการร้ายแล้ว พวกเรากำลังจะยุติบทบาทของรัฐที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายด้วย เพราะมีความเป็นไปได้สูงที่รัฐอันธพาล (Rogue states) จะเป็นแหล่งที่พวกผู้ก่อการร้ายจะได้มาซึ่งอาวุธเคมี, อาวุธชีวภาพ และอาวุธนิวเคลียร์ ขณะนี้นานาชาติรู้แล้วว่าพวกเราไม่สามารถยอมรับ และเราจะไม่ยอมรับรัฐที่ให้ที่พักพิง สนับสนุนทางการเงิน ฝึกฝน หรือติดอาวุธให้แก่กลุ่มก่อการร้าย เราจะถือว่าชาติทั้งหลายที่ละเมิดหลักการนี้เป็นรัฐที่เป็นศัตรูกับเรา”¹⁴

ต่อมาในเดือนมกราคม ปี 2002 ประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้ออกมาประกาศว่าอิหร่าน อิรัก และเกาหลีเหนือเป็นแกนนำแห่งความชั่วร้าย (Axis of Evils) ระหว่างการกล่าวสุนทรพจน์ต่อรัฐสภาสหรัฐฯ (State of Union)¹⁵ โดยระบุว่า “อิหร่านเป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นแกนนำแห่งความชั่วร้าย ที่เดินหน้าพัฒนาอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง... รัฐประเภนี้และพันธมิตรผู้ก่อการร้ายของพวกเขาเป็นแกนนำแห่งความชั่วร้ายที่สั่งสมอาวุธเพื่อคุกคามสันติภาพโลก... อเมริกาจะทำทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าชาติของเราจะมั่นคงปลอดภัย”¹⁶

ในเดือนกันยายน ปี 2002 สหรัฐฯ ก็ประกาศยุทธศาสตร์ในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย โดยสหรัฐฯ ระบุว่า “มี 7 รัฐที่สนับสนุนการก่อการร้าย คือ อิรัก อิหร่าน ลิเบีย ซีเรีย คิวบา เกาหลีเหนือและซูดาน พวกเราไม่สามารถรอคอยให้กลุ่มก่อการร้ายโจมตีก่อนแล้วค่อยตอบได้

¹³ Kenneth M. Pollack, *The Persian puzzle : the conflict between Iran and American*, (New York : Random House, c2004), p.343

¹⁴ http://www.whitehouse.gov/news_releases/2001/12/print/20011211-6.html

¹⁵ <http://archives.cnn.com/2002/ALLPOLITICS/01/29/bush.speech.txt/>

¹⁶ State of the Union Address วันที่ 29 มกราคม 2002

แต่เราต้องกีดกันการเข้าถึงเทคโนโลยีที่สนับสนุนการมีอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงของกลุ่มก่อการร้าย”¹⁷

การประกาศเจตจำนงของสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 นั้น แม้ว่าข้อความหลักที่สหรัฐฯ พยายามนำเสนอต่อประชาคมระหว่างประเทศโดยผ่านการกล่าวสุนทรพจน์ผู้นำประเทศ จะมีวัตถุประสงค์หลักในการต่อต้านและจัดการกับกลุ่มก่อการร้ายทั่วโลกแล้ว สหรัฐฯ ยังมีวัตถุประสงค์ในการจัดการกับรัฐที่กำลังพัฒนาอาวุธที่มีอำนาจในการทำลายล้างสูงโดยเฉพาะนิวเคลียร์ด้วย ซึ่งหนึ่งในรัฐที่เข้าข่ายเป็นรัฐที่สนับสนุนการก่อการร้ายและกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์คือ อิหร่าน ดังนั้น นโยบายของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านหลังเหตุการณ์ 9/11 จึงเน้นเรื่องการต่อต้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน และ การต่อต้านการสนับสนุนและการเกี่ยวข้องของอิหร่านกับการก่อการร้ายสากล

การที่สหรัฐฯ ประกาศว่า อิหร่านเป็นหนึ่งในแกนนำแห่งความชั่วร้าย และมีการระบุชื่ออิหร่านเป็นหนึ่งใน 7 รัฐ ที่สนับสนุนการก่อการร้าย ประกอบกับการที่สหรัฐฯ มองว่าอิหร่านขัดขวางกระบวนการสันติภาพในตะวันออกกลาง ทำให้นโยบายต่างประเทศต่ออิหร่าน ในช่วง 4 ปีของการบริหารประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดีบุช มีลักษณะแข็งกร้าวและต่อต้านอิหร่านทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง

นโยบายที่แข็งกร้าวและต่อต้านอิหร่าน

เป็นการใช้นโยบาย “ปิดล้อม” (containment) กับอิหร่านเพื่อสกัดกั้นไม่ให้อิหร่านมีอำนาจเพิ่มขึ้นทำลายอำนาจของสหรัฐฯ ทางความมั่นคง และปิดกั้นไม่ให้อิทธิพลของอิหร่านทางความมั่นคงขยายขอบเขตออกไป

ดังนั้น สหรัฐฯ จะต้องร่วมมือกับพันธมิตรในการสกัดกั้น “ภัยอิหร่าน” (Iran threat) ร่วมกัน โดยสร้างพันธมิตรต่อต้านไม่ให้อิหร่านพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสหรัฐฯ และยังคงดำเนินนโยบายกดดันอิหร่าน เนื่องจากอิหร่านให้การสนับสนุนกลุ่มที่สหรัฐฯ ขึ้นชื่อว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายและขัดขวางกระบวนการสันติภาพในตะวันออกกลาง เช่น

¹⁷ US Government (2002), The National Strategy of the United States of America,

กลุ่มฮิซบอลลอฮ์ (Hezbollah) ในเลบานอน กลุ่มฮามาส และกลุ่ม PJI ในปาเลสไตน์ รวมถึงกลุ่มก่อการร้ายนิกายชีอะฮ์ในอิรักภายใต้การนำของมุกตะฎอฮ์ อัลศออดร์ (Muqtada al-Sadr) ซึ่งสหรัฐฯ เชื่อว่าอิหร่านให้การสนับสนุน

เนื้อหาของส่วนต่อไปจะกล่าวถึงนโยบายสหรัฐฯ ด้านความมั่นคงที่แข็งแกร่งและต่อต้านอิหร่าน

1. นโยบายที่แข็งแกร่งต่ออิหร่านด้านความมั่นคง

นโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 เน้นเรื่องการต่อต้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และการต่อต้านการก่อการร้ายสากล ดังนั้นนโยบายที่แข็งแกร่งต่ออิหร่านด้านความมั่นคง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายต่อต้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน และนโยบายต่อต้านการสนับสนุนและการเกี่ยวข้องของอิหร่านกับการก่อการร้ายสากล

1.1 นโยบายต่อต้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน

1.1.1 ความเป็นมาของโครงการนิวเคลียร์อิหร่าน

ในช่วงทศวรรษที่ 1950 อิหร่านภายใต้การปกครองของกษัตริย์ มุฮัมมัด เรซา ชาห์ (Muhammad Reza Shah) ได้เริ่มพัฒนาโครงการนิวเคลียร์ โดยมีสหรัฐฯ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการให้ความช่วยเหลือร่วมกับยุโรป กล่าวคือ ในปี 1953 โครงการนิวเคลียร์อิหร่านได้ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างอิหร่านและกลุ่ม CIA ของสหรัฐฯ ที่สนับสนุนให้มุฮัมมัด เรซา ชาห์ ขึ้นสู่อำนาจ

หลังจากนั้นในอีก 4 ปีต่อมา อิหร่านและสหรัฐฯ ก็ได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือด้านนิวเคลียร์เพื่อสันติระหว่างกัน อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการปรมาณูเพื่อสันติของสหรัฐฯ และเพื่อเป็นการรองรับโครงการนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้น มุฮัมมัด เรซา ชาห์ ได้จัดตั้งศูนย์วิจัยนิวเคลียร์เตหะราน (Tehran Nuclear Research Center-TNRC) ในปี 1959 ภายใต้การดำเนินงานขององค์การพลังงานปรมาณูแห่งอิหร่าน (Atomic Energy Organization of Iran-AEOI)¹⁸ และในปี

¹⁸ Nuclear program of Iran, Wikipedia (On-line), Available from

http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program-of-Iran.

1967 สหรัฐฯ ยังเป็นผู้จัดหายูเรเนียมจำนวน 5.545 กิโลกรัม และพลูโตเนียมจำนวน 104 กิโลกรัม เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์อีกด้วย

ต่อมาในปี 1968 อิหร่านได้ลงนามในสนธิสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Non-Proliferation Treaty-NPT) และในปี 1970 ได้ให้สัตยาบัน กระทั่งในปี 1974 อิหร่านได้จัดทำข้อตกลงที่เรียกว่า Safeguards agreement ร่วมกับองค์การปรมาณูสากล (International Atomic Agent-IAEA) ซึ่งในปีเดียวกันนั่นเอง อิหร่านได้เปิดเผยว่ามีแผนที่จะผลิตกระแสไฟฟ้า 23,000 เมกะวัตต์ (MWe) จากเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ (เตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ถูกสร้างที่เมืองบูชีร์เป็นแห่งแรก จนมาในปลายปี 1974 อิหร่านลงนามในข้อตกลงซื้อ เตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์พลังน้ำ (PWRs) จากเยอรมันในการผลิตกระแสไฟฟ้า 1,200 เมกะวัตต์ (MWe) เพื่อมาติดตั้งที่เมืองบูชีร์ พร้อมทั้งลงนามซื้อเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์จากฝรั่งเศสในการผลิตกระแสไฟฟ้า 900 เมกะวัตต์ (MWe) เพื่อมาติดตั้งที่เมืองบันดาร์ อับบาส ซึ่งภายใต้สัญญาดังกล่าว เยอรมันและฝรั่งเศสจะต้องสนับสนุนยูเรเนียมจำนวนมากแก่อิหร่านในระยะแรกไปจนถึง 10 ปี ส่วนสหรัฐฯ ในฐานะพันธมิตรที่แนบแน่นของอิหร่านในเวลานั้น ก็พยายามเร่งสร้างความร่วมมือกับอิหร่านอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากในเดือนมกราคม ค.ศ. 1975 นายเฮนรี คิชซิงเจอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของสหรัฐฯ และนายฮุสเซ็น อันศอวี รัฐมนตรีกระทรวงการคลังของอิหร่าน ได้ลงนามในข้อตกลงซื้อเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์มูลค่า 6.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และการที่สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด (Stanford Research Institute) ของสหรัฐฯ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่าน ซึ่งพบว่าเมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 1990 ความต้องการใช้กระแสไฟฟ้าในอิหร่านจะเพิ่มสูงถึง 20,000 เมกะวัตต์ (MWe)

ดังนั้น จึงทำให้อิหร่านจำต้องหันมาพัฒนาศักยภาพของพลังงานนิวเคลียร์ในการผลิตกระแสไฟฟ้าอย่างจริงจัง โดยมีสหรัฐฯเป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก ไม่ว่าจะเป็นการส่งวิศวกรด้านนิวเคลียร์ของอิหร่านไปฝึกฝนที่สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology)

ที่สำคัญ คือ อิหร่านและสหรัฐฯได้ลงนามในสัญญาซื้อขายเชื้อเพลิงนิวเคลียร์ในปี 1979 (ก่อนเกิดการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านเพียงไม่กี่เดือน) โดยสหรัฐฯทำหน้าที่เป็นผู้ขายเทคโนโลยีนิวเคลียร์และวัตถุดิบ รวมถึงการช่วยสำรวจค้นหาแร่ยูเรเนียม

จนเมื่อเกิดการปฏิวัติตามแนวทางอิสลามในปี 1979 ความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านกับสหรัฐฯ ก็ขาดสะบั้นลง เนื่องจากอยาตุลลอห์ โคหมัยนี (Ayatollah Khomeini) ผู้นำสูงสุดของอิหร่านในขณะนั้นปฏิเสธแนวทางตะวันตกอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะกับสหรัฐฯ เพราะก่อนหน้านี้

สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนมุฮัมมัด เรชา ซาฮ์ อีกทั้งสหรัฐฯ ยังเข้ามาบีบบทบาทแทรกแซงกิจการภายในของอิหร่านอย่างมากทั้งในการเมืองและเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ความระส่ำระสายอย่างหนัก อิหร่านกับสหรัฐฯ จึงเป็นปฏิปักษ์กันอย่างชัดเจนนับตั้งแต่นั้นมา

อย่างไรก็ตาม อิหร่านยังคงสานต่อโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของตนต่อไป หากเพียงแต่ในช่วงเวลานี้ ประเทศที่เข้ามาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับอิหร่านแทนที่สหรัฐฯ กลายเป็นประเทศมหาอำนาจอย่างรัสเซียและจีน ดังจะเห็นได้ว่าในปี 1989 ประธานาธิบดีรฟซันญานี (Rafsanjani) แห่งอิหร่านได้ลงนามในความร่วมมือในการใช้ประโยชน์จากพลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ (ในเรื่องวัตถุดับทางนิวเคลียร์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง) กับรัสเซีย

ต่อมาในเดือนเมษายน ปี 1993 รัฐสภาอิหร่านก็ได้ให้สัตยาบันรับรองสนธิสัญญาความร่วมมือด้านนิวเคลียร์ที่มีกับรัสเซียและจีน และในปีเดียวกัน จีนได้ตกลงที่จะขายเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ ควินซาน (Quinshan) ขนาดกำลัง 300 เมกะวัตต์ (MWe) ให้กับอิหร่าน นอกจากนี้จีนยังได้ให้เตาปฏิกรณ์เครื่องหลอม HT-6B Tokamak ไปติดตั้งที่ศูนย์วิจัยทางการแพทย์ในมหาวิทยาลัยอะซาด (Azad) อีกด้วย และในปีต่อมา ผู้เชี่ยวชาญชาวรัสเซียก็ได้เริ่มที่จะทำงานในส่วนของโรงงานนิวเคลียร์ที่มีขนาดกำลัง 1,000 (MWe) เป็นต้น

ในปี 1995 รัสเซียเซ็นสัญญากับอิหร่านในการสร้างเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ที่เมืองบูชีร์ให้เสร็จ ในขณะเดียวกันอิหร่านได้เร่งรัดโครงการผลิตก๊าซ แม้ว่าไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าอิหร่านกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ แต่ช่วงเวลา และการกระทำของอิหร่านทำให้หลายประเทศสรุปว่าอิหร่านกำลังอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง¹⁹

¹⁹ "Iran Nuclear timeline", available from:

<http://irannuclearwatch.blogspot.com/2006/08/iran-nuclear-timeline.html>

1.1.2 นโยบายของสหรัฐฯ ต่อการพัฒนานิวเคลียร์ของอิหร่าน ระหว่างปี 2001-2006

ในช่วงเวลานี้สหรัฐฯ มีมาตรการที่ต่อต้านและกดดันอิหร่านอย่างต่อเนื่องดังนี้

(1) การประกาศว่าอิหร่านเป็นแกนนำแห่งความชั่วร้าย

หลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ปี 2001 ท่าทีและความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับอิหร่านเริ่มเลวร้ายลงเรื่อย ๆ ในเดือนมกราคม ปี 2002 ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช กล่าวคำปราศรัยต่อรัฐสภาและประชาชนอเมริกันในวันที่ 29 มกราคม ปี 2002 ว่า “อิหร่านเป็นหนึ่งในประเทศที่เป็น ‘แกนนำแห่งความชั่วร้าย’ (Axis of Evils) ที่เดินหน้าพัฒนาอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง... รัฐประภทนี้และพันธมิตรผู้ก่อการร้ายของพวกเขาเป็นแกนแห่งชาตานที่สั่งสมอาวุธเพื่อคุกคามสันติภาพโลก...อเมริกาจะทำทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าชาติของเราจะมั่นคงปลอดภัย”²⁰

(2) การผลักดันให้ทบวงพลังงานปรมาณูสากล (IAEA) ตรวจสอบอิหร่าน

สหรัฐฯ ภายใต้อการบริหารของประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช ระหว่างปี 2001-2006 ได้กล่าวหาว่าอิหร่านลักลอบพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์มาตลอด และต้องการให้อิหร่านยุติโครงการนิวเคลียร์อย่างสิ้นเชิง แม้ว่าอิหร่านจะพยายามบอกกล่าวให้นานาประเทศรับรู้ว่ามีอิหร่านกำลังพัฒนาโครงการนิวเคลียร์เพื่อสันติอย่างแท้จริงก็ตาม แต่สหรัฐฯ ก็ปฏิเสธไม่รับรู้ และได้ตั้งทบวงพลังงานปรมาณูสากล (IAEA) เข้ามาเป็นกลไกในการตรวจสอบ ซึ่ง IAEA ก็เข้ามาดำเนินการและทางอิหร่านก็ให้ความร่วมมือด้วย ทั้งนี้อิหร่านพยายามที่จะแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาโครงการนิวเคลียร์ของตนนั้นเป็นสิทธิอธิปไตยของรัฐที่พึงกระทำได้ เพราะสหรัฐฯ เองก็ทำ อิสราเอลก็ทำ ดังนั้นอิหร่านก็สามารถทำได้เช่นกัน และการพัฒนาครั้งนี้เป็นการพัฒนาเพื่อสันติ อิหร่านไม่ได้มีแนวคิดในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เลย

สหรัฐฯ ได้ดำเนินนโยบายกดดันอิหร่านให้ล้มเลิกโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ผ่านความร่วมมือกับ IAEA ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2003 เมื่อโมฮาเหม็ด เอ็ล-บาราดัย (Mohamed El Baradei) ผู้อำนวยการทั่วไปของ IAEA เดินทางไปเยือนอิหร่านก็ได้พยายามชักชวนให้อิหร่าน

²⁰ State of the Union Address วันที่ 29 มกราคม 2002

ยอมรับและลงนามในพิธีสารต่อท้าย (NPT's additional protocol) เพื่อรับประกันว่าโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของอิหร่านมีวัตถุประสงค์ในทางสันติ ซึ่งในการหารือระหว่างประธานาธิบดีคอตามีของอิหร่าน และ โมฮาเหม็ด เอ็ล-บาราดัย อิหร่านตกลงที่จะให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแผนการใด ๆ ในการสร้างโรงงานนิวเคลียร์แห่งใหม่ และจะร่วมมือกับ IAEA ต่อไปเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด รวมทั้งคาดหวังว่าความพยายามของอิหร่านซึ่งถูกกฎหมายและยุติธรรม จะไม่กลายเป็นเหยื่อของนโยบายแห่งการแบ่งแยกของบางประเทศอย่างแน่นนอน²¹ คำกล่าวของประธานาธิบดีอิหร่านสะท้อนให้เห็นว่า อิหร่านมีความเชื่อลึก ๆ ว่าบางประเทศ ซึ่งน่าจะหมายถึงสหรัฐฯ และประเทศตะวันตกบางประเทศที่พยายามจะกดดันอิหร่านผ่าน IAEA ว่าโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านจะเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของภูมิภาคตะวันออกกลาง

นอกเหนือจากการที่สหรัฐฯ พยายามกดดันทางการทูตโดยตรงต่ออิหร่านเพื่อให้ประชาคมระหว่างประเทศเห็นถึงเจตนาแฝงของอิหร่านในการพัฒนานิวเคลียร์แล้ว สหรัฐฯ ยังกดดันอิหร่านอีก 2 เรื่อง คือ

1. สหรัฐฯ พยายามกดดันให้รัสเซียบีบให้อิหร่านยอมรับกติการะหว่างประเทศด้วยโดยรัสเซียบอกให้อิหร่านยอมรับลงนามพิธีสารต่อท้าย (The Additional Protocol) เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียในกรณีโรงงานนิวเคลียร์บูชีร์ (Bushehr)²²

2. สหรัฐฯ ออกมาตรการคว่ำบาตรบริษัทต่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลืออิหร่านในโครงการพัฒนานิวเคลียร์ โดยขายเทคโนโลยีด้านอาวุธให้อิหร่าน เพิ่มเติมจากปี 2002 อีก 6 แห่ง บริษัทดังกล่าว ได้แก่ Taian Foreign Trade General Corporation of China, Zibo Chemical Equipment Plant of China, Liyang Yunlong Chemical Equipment Group Company of China, China North Industries Corporation (Norinco), China Precision Machinery Import/Export Corporation (CPMIEC) และ Changgwang Sinyong Corporation (North Korea)²³

²¹ "Iran gives nuclear pledge", BBC (London), 22 February 2003, Available from: <http://news.bbc.co.uk>.

²² Guy Dinmore, "Russia presses Iran over Nuclear fuel," Financial Times (London), 27 May 2003, Available from: <http://www.ft.com>.

²³ "US punishes firms over Iran," BBC, 7 July 2003, Available from: <http://news.bbc.co.uk>

ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านกับทบวงพลังงานปรมาณูสากล (IAEA) ที่เคยมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาตลอด ภายหลังจากสหรัฐฯ ทำสงครามกับอิรักเมื่อเดือนมีนาคม ปี 2003 และสหรัฐฯ มีการกดดันผ่านประเทศต่าง ๆ แสดงความไม่จริงใจของอิหร่านในการเปิดเผยข้อมูลเรื่องโครงการนิวเคลียร์แล้ว ในเดือนมิถุนายนปี 2003 IAEA ก็ประกาศว่า อิหร่านยังขาดความโปร่งใส และไม่ร่วมมือในเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการพัฒนาโครงการนิวเคลียร์แก่ IAEA อย่างเต็มที่ รายงานของ IAEA ประกาศถึงการละเมิดข้อตกลง NPT ของอิหร่าน²⁴

(3) การชักจูงให้ EU-3 เป็นแนวร่วมในการกดดันอิหร่าน

ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับอิหร่านในกรณีการพัฒนาโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านนั้น ตัวแสดงรองอีกตัวหนึ่งที่ถือเป็นตัวขับเคลื่อนที่มีความสำคัญต่อความขัดแย้งของสองประเทศ คือ สหภาพยุโรป ในนาม EU-3 ที่ประกอบด้วย อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ซึ่ง EU-3 มีความสำคัญในการเป็นผู้แสดงบทบาทนำในการกดดันให้อิหร่านยุติโครงการนิวเคลียร์แทนสหรัฐฯ เพราะในปี 2003 สหรัฐฯ กำลังยุ่งวุ่นวายในการจัดการกับอิรักอยู่ จึงไม่สามารถทำสงครามสองด้านได้

การเจรจาระหว่างอิหร่านกับ EU-3 นับว่ามีความคืบหน้าเมื่ออิหร่านออกแถลงการณ์ร่วมกับ EU-3 ในเดือนตุลาคมปี 2003 ว่าอิหร่านเห็นชอบในการร่วมมือกับ IAEA และพร้อมจะแก้ปัญหาทั้งหมดตามข้อเรียกร้องของ IAEA และอิหร่านจะลงนามในพิธีสารต่อท้าย (The Addition Protocol) รวมทั้งยอมระงับกระบวนการแปรรูปยูเรเนียมทั้งหมดตามคำกล่าวอ้างของ IAEA เป็นการชั่วคราว ซึ่งหมายความว่า อิหร่านจะสามารถกลับมาแปรรูปยูเรเนียมอีกครั้งหากมีความจำเป็น²⁵ ความยินยอมของอิหร่านก็นำไปสู่การลงนามของอิหร่านในพิธีสารต่อท้าย (additional protocol) NPT ในวันที่ 18 ธันวาคมปี 2003

จนกระทั่งปี 2004 อิหร่านได้ยินยอมยุติโครงการนี้ไปชั่วคราวประมาณ 3 เดือน โดยไม่ได้เกิดจากการที่เกรงกลัวสหรัฐฯ แต่เกิดจากการเจรจาประนีประนอมระหว่างมหาอำนาจยุโรปกับอิหร่าน ซึ่งการที่อิหร่านให้ความสำคัญกับมหาอำนาจยุโรป เป็นเพราะการที่ต่างฝ่ายต่างมี

²⁴ IAEA (Vienna), Director General, "Implementation of the NPT safeguards agreement in the Islamic Republic of Iran," 19 June 2003, Available from: <http://www.iaea.org>

²⁵ <http://www.armscontrol.org/country/iran/iranchronology.asp>

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันมาก แต่อิหร่านก็เดินหน้าสานต่อโครงการนิวเคลียร์ของตนต่อไปโดยไม่สนใจคำทัดทานหรือคำขู่จากใคร

ส่วนในด้านการคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างสหรัฐกับอิหร่าน กรณีการพัฒนาโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านนั้นก็มีความชัดเจนว่า การตกลงกันในทางสันติวิธีระหว่างสองฝ่ายโดยเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่ายนั้นดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้น้อย อิหร่านยังคงมีจุดยืนที่หนักแน่นว่า สิทธิในการใช้พลังงานนิวเคลียร์อย่างสันตินั้นเป็นสิทธิอันชอบธรรมของอิหร่านและอิหร่านก็ยอมยุติกระบวนการแปรรูปเป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้น ในส่วนของสหรัฐ แม้จะบอกว่ายังไม่ใช้กำลังทางทหารกับอิหร่าน แต่ก็ยังไม่ส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ทางการทูตที่เป็นปกติกับอิหร่าน สังเกตได้จาก Colin L. Powell รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐ กล่าวไว้ว่า “สหรัฐยังดำเนินมาตรการในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของอาวุธร้ายแรงกับอิหร่านต่อไป โดยสหรัฐไม่จำเป็นต้องจัดการกับอิหร่านด้วยกำลังทางทหาร²⁶ หรือพยายามสร้างความขัดแย้งกับอิหร่าน แต่ทางเลือกทุกทางจะยังอยู่ในการพิจารณาของสหรัฐ เพื่อจัดการกับความไม่โปร่งใสของอิหร่าน ขณะเดียวกันสหรัฐ ก็เตรียมการที่จะหารืออย่างจำกัดกับรัฐบาลอิหร่านเกี่ยวกับเรื่องขอบเขตของผลประโยชน์ร่วมกันที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม สหรัฐจะไม่มีการหารือในระดับกว้างใด ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในระดับปกติกับอิหร่าน”

ปฏิริยาของสหรัฐภายหลังจากทราบผลการเลือกตั้งของอิหร่าน คือ สหรัฐ จะร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับ EU-3 ในการกดดันให้อิหร่านยุติการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ต่อไป และจะสื่อข้อความที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่ออิหร่านว่า การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่านเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ จากการแสดงออกเหล่านี้ของสหรัฐสะท้อนให้เห็นว่า สหรัฐกำลังใช้ EU-3 เป็นเครื่องมือในการปกป้องผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของตนจากการเติบโตทางด้านศักยภาพด้านอาวุธของรัฐที่เป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐทั้งในด้านการมีอาวุธร้ายแรงไว้ในครอบครองและการให้สนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของมหาอำนาจอย่างสหรัฐ

เมื่อประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์มัดดีเนญาดี เข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม ปี 2005 เป็นต้นมา ก็ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในอิหร่านกล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลง Supreme National Security Council (SNSC) Secretary ซึ่งมีฐานะเป็น

²⁶ “Press Briefing by Secretary of State Colin Powell”. 2002. Available from:

หัวหน้าในการเจรจาเรื่องนิวเคลียร์ของอิหร่านจาก Hassan Rowhani มาเป็น Ali Larijani ที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำสูงสุดของอิหร่านและเป็นสายอนุรักษ์นิยม²⁷ และมีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีต่างประเทศคนใหม่เป็น Manouchehr Mottaki ในวันที่ 24 สิงหาคมปี 2005 การเปลี่ยนแปลงบุคคลสำคัญในการเจรจาเรื่องนิวเคลียร์ของอิหร่าน²⁸ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงท่าทีของอิหร่านต่อสหรัฐที่สำคัญหลายประการ เริ่มจากอิหร่านมีการรื้อฟื้นกิจกรรมการแปรรูปยูเรเนียมที่โรงงานนิวเคลียร์ในเมือง Isfahan ในวันที่ 8 สิงหาคม ปี 2005 โดยไม่สนใจคำเตือนของสหรัฐและฝ่ายยุโรป และอิหร่านก็ปฏิเสธข้อเสนอของสหภาพยุโรปที่จะจัดหาเชื้อเพลิงเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ (Nuclear reactor fuel) และความช่วยเหลือทางการเงินด้านเทคโนโลยี และรับประกันความมั่นคงที่สามารถนำไปใช้สร้างอาวุธนิวเคลียร์ได้

ทั้งนี้โฆษกกระทรวงการต่างประเทศอิหร่าน Hamid Reza Asefi กล่าวถึงเหตุผลของอิหร่านว่า “ข้อเสนอของ EU-3 นั้นถือเป็นการดูถูกอิหร่านและเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศอย่างชัดเจน เพราะ EU-3 ไม่ตระหนักถึงสิทธิอันชอบธรรมของอิหร่านในการแปรรูปยูเรเนียม²⁹ อิหร่านขอแนะนำว่ายุโรปควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาในลักษณะของการข่มขู่” การตอบโต้ของอิหร่านด้วยการละเมิดข้อตกลงกับ EU-3 ที่เคยตกลงกันไว้ในปี 2003-2004 ถือเป็นการสื่อความหมายว่า อิหร่านไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอและความต้องการของสหรัฐที่พยายามสื่อถึงอิหร่านผ่าน EU-3 เพราะสิ่งที่ EU-3 เสนอนั้นขัดต่อผลประโยชน์แห่งชาติของอิหร่าน

เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างสหรัฐกับอิหร่านในกรณีการพัฒนา นิวเคลียร์ของอิหร่านเกิดขึ้นในเดือนมีนาคมปี 2006 เมื่อมีการประชุมของทบวงการพลังงานปรมาณูสากล (ไอเออีเอ) ในวันที่ 6 มีนาคม ปี 2006 นาย โมฮาเหม็ด เอ็ล-บาราดัย ผู้อำนวยการทบวงการพลังงานปรมาณูสากล³⁰ ประกาศว่า IAEA เห็นชอบในการนำเรื่องอิหร่านเข้าสู่การพิจารณา

²⁷ “Ali Larijani appointed Secretary of Supreme National Security Council”. 2005.

Available from: <http://www.payvand.com/news/05/aug/1163.html>

²⁸ “Sanctions Threat Over Iran Nuclear Program” Financial Times, 1 July 2005

²⁹ “Iran warning on sanctions threat”. 2005. Available from:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/4257828.stm

³⁰ “Report on Iran’s Nuclear Programme Sent to UN Security Council”. 2005. Available from: <http://www.iaea.org/NewsCenter/News/2006/bog080306.html>

ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ผลการตัดสินใจในครั้งนี้ส่งผลให้อิหร่านปฏิเสธการพิจารณาข้อเสนอของรัสเซียที่จะเสริมสมรรถนะยูเรเนียมในดินแดนของตน เพราะสถานการณ์เปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว ข้อเสนอของรัสเซียจึงไม่ใช่หัวข้อที่จะหารือกันอีกต่อไป และอิหร่านจะไม่ปฏิบัติตามมติใด ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงที่สั่งให้อิหร่านระงับการเสริมสมรรถนะยูเรเนียมด้วย ปฏิบัติการของอิหร่านนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า อิหร่านใช้การเจรจากับรัสเซียเป็นเครื่องมือในการประวิงเวลาเพื่อสร้างเงื่อนไขและต่อรองผลประโยชน์แห่งชาติ

ส่วนการคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างสหรัฐกับอิหร่านในกรณีการพัฒนานิวเคลียร์ของอิหร่านนั้นมีความชัดเจนในช่วงปลายเดือนมีนาคมปี 2006 เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทั้ง 15 ประเทศ มีมติเป็นเอกฉันท์รับรองแถลงการณ์ที่ระบุให้อิหร่านยุติกิจกรรมการเสริมสมรรถนะยูเรเนียม และสร้างความกระจ่างแก่ประชาคมระหว่างประเทศว่า โครงการนิวเคลียร์อิหร่านนั้นเป็นโครงการเพื่อสันติอย่างที่อิหร่านกล่าวอ้างภายใน 30 วัน³¹ รวมทั้งให้ทบวงพลังงานปรมาณูสากล หรือ ไอเออีเอ รายงานเรื่องความยินยอมของอิหร่านในการยุติการแปรรูปยูเรเนียมกลับมาที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วย แม้ว่าแถลงการณ์ฉบับนี้จะไม่มียกเว้นข้อจำกัดทางกฎหมายว่า หากอิหร่านไม่ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติแล้ว อิหร่านจะได้รับโทษอะไรก็ตาม แต่การออกแถลงการณ์ของสหประชาชาติอาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของสหรัฐและสอดคล้องกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของสหรัฐในการกดดันให้อิหร่านยุติการแปรรูปยูเรเนียม ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นไปได้ในการนำอิหร่านไปสู่การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง

ในส่วนของอิหร่านนั้น ก็มีปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยการลงมติของประชาคมระหว่างประเทศโดยผ่านคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ด้วยความพยายามแสดงออกให้เห็นถึงศักยภาพทางด้านอาวุธของอิหร่านอย่างยิ่งใหญ่ เริ่มจากการประกาศความสำเร็จในการทดลองยิงตอร์ปิโด³² ที่มีพลังการทำลายสูงและชีปนาวุธ Fajr ที่สามารถหลบหลีกการตรวจจับของเรดาร์

³¹ "Calls on Iran to Take Steps Required by IAEA Board Of Governors; Requests Report from IAEA Director General in 30 Days". 2005 Available from: <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8679.doc.htm>

³² "Iran Test-Fires Another 'Top Secret' Missile". 2005. Available from: <http://www.foxnews.com/story/0,2933,190696,00.html>

อิหร่านก็มีการประกาศอย่างต่อเนื่องว่า อิหร่านประสบความสำเร็จในการทดลองยิงขีปนาวุธระดับสูงสุด ระหว่างการซ้อมรบทางทะเล คือการทดลองยิงขีปนาวุธจากอากาศสู่พื้นทะเลและพื้นดินรุ่นใหม่ล่าสุด ชื่อ “นูร์” ซึ่งนับเป็นขีปนาวุธชั้นล่าสุดยอด และมีพลังในการทำลายล้างมหาศาล ขีปนาวุธดังกล่าวสามารถยิงจากเครื่องบินหรือเฮลิคอปเตอร์ สู่เป้าหมายเบื้องล่างได้อย่างแม่นยำ เพราะมีเสาอากาศติดอยู่ที่หัวรบ โดยไม่สนใจเหตุการณ์ความขัดแย้งกับสหรัฐฯ เรื่องโครงการอาวุธนิวเคลียร์ ที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ ความสำเร็จนี้นับเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการทดลองขีปนาวุธของอิหร่าน เพราะขีปนาวุธรุ่นใหม่ไม่ต้องติดตั้งระบบชี้เป้าหมายเหมือนขีปนาวุธทั่ว ๆ ไป โดยก่อนหน้านี้ การกระทำของอิหร่านในครั้งนี้ถือเป็นการตอกย้ำให้สหรัฐฯ ตระหนักว่าอิหร่านมีศักยภาพทางด้านทหารและอาวุธที่เพียงพอในการตอบโต้การรุกรานใด ๆ ของสหรัฐฯ และพันธมิตร

การกดดันของสหรัฐฯ เพื่อให้อิหร่านล้มเลิกโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ผ่านองค์การระหว่างประเทศ ดำเนินอย่างต่อเนื่องมาจนถึงเดือนธันวาคมปี 2006 เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติลงมติคว่ำบาตรอิหร่านในกรณีที่ยิหร่านปฏิเสธที่จะล้มเลิกโครงการเสริมสมรรถนะแร่ยูเรเนียม³³ ทั้งนี้ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติให้ใช้มาตรการลงโทษตามมาตรา 41 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งเป็นการลงโทษโดยไม่ใช้กำลังทหาร ระบุห้ามทุกประเทศส่งวัตถุดิบและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับโครงการนิวเคลียร์และขีปนาวุธให้แก่อิหร่าน ทั้งยังห้ามการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินของบริษัทและบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการนิวเคลียร์และขีปนาวุธ ตามบัญชีรายชื่อของยูเอ็น หากอิหร่านปฏิเสธที่จะทำตามมาตรการดังกล่าว คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเตือนว่าจะเพิ่มมาตรการคว่ำบาตรอื่น ๆ โดยไม่ใช้กำลังทหารต่อไป

อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดีอะห์มัดดีเนญาดีเปิดเผยกับสำนักข่าวไออาร์เอ็นว่า อิหร่านไม่กังวลใด ๆ และไม่โกรธที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีมติคว่ำบาตร แต่ผู้ที่มีความเห็นให้ลงมติดังกล่าวจะต้องเสียใจในเร็ว ๆ นี้ ทั้งยังกล่าวด้วยว่ารู้สึกเสียใจแทนชาติตะวันตก

³³ “Security Council Imposes Sanctions on Iran for Failure to Halt Uranium Enrichment, Unanimously Adopting Resolution 1737 (2006)”. Available from: <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8928.doc.htm>

ทั้งหลายที่ไม่มีโอกาสได้สานสัมพันธ์กับอิหร่าน แม้พวกเขาจะรู้ว่าไม่มีทางทำอันตรายแก่อิหร่านได้แม้แต่น้อย³⁴

ด้านนาย ญาเวด ซารีฟ เอกอัครราชทูตอิหร่านประจำสหประชาชาติ เปิดเผยว่า คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทำงานแบบ 2 มาตรฐาน เพราะลงโทษอิหร่านที่พัฒนาโครงการนิวเคลียร์อย่างสันติ ขณะที่ปล่อยให้อิสราเอลผลิตอาวุธนิวเคลียร์ นอกจากนั้น กระทรวงต่างประเทศอิหร่านออกแถลงการณ์ ภายหลังที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติผ่านมติว่าบาตรอิหร่านเพียง 1 ชั่วโมงว่า การดำเนินการของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นใช้ได้ ทั้งยังผิดกฎหมายด้วย

“อิหร่านมองว่าการคว่ำบาตรครั้งนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทำหน้าที่เกินกว่าที่กฎบัตรแห่งสหประชาชาติกำหนด” แถลงการณ์ดังกล่าวระบุ

1.2 นโยบายต่อต้านการสนับสนุนและการเกี่ยวข้องของอิหร่านกับการก่อการร้ายสากล

สำหรับความหมายการก่อการร้ายที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานความมั่นคงของสหรัฐฯ นั้น สำนักงานสอบสวนกลางของสหรัฐฯ (Federal Bureau of Investigation) กำหนดความหมายของการก่อการร้ายว่า “เป็นการใช้กำลังอย่างผิดกฎหมาย หรือเป็นการใช้ความรุนแรง ต่อบุคคลและทรัพย์สินเพื่อคุกคามและบีบบังคับรัฐบาล ประชาชนพลเรือนทั่วไป หรือบางส่วน เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคมและการเมือง....”³⁵ ส่วนกระทรวงกลาโหมของสหรัฐฯ ระบุว่า การก่อการร้ายคือ “การใช้ความรุนแรง หรือภัยคุกคามจากการใช้ความรุนแรงเพื่อก่อให้เกิดความหวาดกลัว อันจะนำไปสู่การบีบบังคับรัฐบาลหรือสังคม โดยมีเป้าหมายทางการเมือง ศาสนา หรืออุดมการณ์...”³⁶

³⁴ "Ahmadinejad rejects UN sanctions". 2006. Available from:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6207319.stm

³⁵ The Terrorism Reader, edited by David J. Whittaker: Routledge: London and New York, 2003, pp. 3.

³⁶ Ibid.

ตั้งแต่สหรัฐฯ ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่านในปี 1980 สหรัฐฯ มองว่ายังคงมีอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และอิหร่าน เนื่องจากอิหร่านเป็นรัฐที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้าย และเป็นอุปสรรคต่อความพยายามของนานาชาติให้การปราบปรามผู้ก่อการร้าย³⁷

สหรัฐฯ ระบุว่ากองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิหร่าน (Islamic Revolution Guard Corps) และกระทรวงข่าวกรองและความมั่นคง (Ministry of Intelligence and Security) ของอิหร่านมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการวางแผนและสนับสนุนการก่อการร้าย สหรัฐฯ ระบุว่า อิหร่านเป็นประเทศผู้สนับสนุนการก่อการร้ายโดยการให้เงินทุน แหล่งที่หลบซ่อน การฝึกอบรมและจัดหาอาวุธ ให้แก่กลุ่มฮิซบอลลอฮ์ (Hezbollah) ซึ่งเป็นกลุ่มที่อิหร่านร่วมก่อตั้งในปี 1980 กลุ่มก่อการร้ายในปาเลสไตน์ เช่น กลุ่มฮามาส (Hamas) และกลุ่มปาเลสไตน์อิสลามิกญิฮาด (The Palestine Islamic Jihad)³⁸ หรือกลุ่ม PJI

แม้สหรัฐฯ มองกลุ่มเหล่านี้ว่าเป็นกลุ่มก่อการร้าย แต่อิหร่านก็ตอบโต้ว่า กลุ่มเหล่านี้มีส่วนร่วมในการต่อต้านอิสราเอลซึ่งเป็นอุดมการณ์ของอิหร่าน และกลุ่มเหล่านี้ยังได้ดำเนินการตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอีกด้วย³⁹ นอกจากนี้ ประเทศโลกมุสลิมส่วนใหญ่มองกลุ่มที่สหรัฐฯ ระบุเป็นกลุ่มก่อการร้ายว่าเป็นกลุ่มติดอาวุธ (Militant group) ที่ต่อสู้เพื่ออิสรภาพ หรือต่อสู้กับผู้รุกราน (Freedom fighter) โดยเฉพาะกลุ่มฮามาส และกลุ่มฮิซบอลลอฮ์ ซึ่งยืนหยัดต่อสู้กับอิสราเอลมายาวนาน กลุ่มเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มที่มีเป้าหมายชัดเจนและอุดมการณ์อันแรงกล้า

สำหรับหัวข้อต่อไปจะกล่าวถึงความเป็นมาของกลุ่มที่สหรัฐฯ ระบุว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่ได้รับการสนับสนุนจากอิหร่าน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีฐานปฏิบัติการในเลบานอนและปาเลสไตน์

³⁷ Bureau of Near Eastern Affairs, “Background Note: Iran” Available from: (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5314.htm>)

³⁸ State sponsor: Iran, Council on Foreign Relations, Available from: <http://www.cfr.org/publication/9362/>

³⁹ “Iran and the War on Terrorism”. Available from: (<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/iran/front.html>)

1.2.1 กลุ่มที่สหรัฐฯ อ้างว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่มีฐานปฏิบัติการในเลบานอน ที่สหรัฐฯ ระบุว่าอิหร่านให้การสนับสนุน

- กลุ่ม hizbullah (Hezbollah)

กลุ่ม hizbullah⁴⁰ ถือเป็นพรรคการเมืองมุสลิมที่ปฏิบัติตามสำนักคิดชีอะฮ์ที่อยู่ในเลบานอน เป็นกลุ่มที่มีกองกำลังเป็นของตนเอง ก่อตั้งในปี 1982 อันเป็นที่อิสราเอลบุกเลบานอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขับไล่กองทัพอิสราเอลที่ยึดครองเลบานอน จนสามารถต่อสู้และขับไล่กองทัพอิสราเอลออกจากเลบานอนได้ในปี 2000 เลขาธิการใหญ่ของพรรค คือ ชัยยิด ฮะซัน นัศรุลลอห์ ทั้งนี้ การก่อตั้งกลุ่ม hizbullah ได้รับแรงบันดาลใจจากความสำเร็จในการปฏิวัติอิสลามของอัยยัตุลลอห์ โคเมย์นี (Ayatollah Khomeini) ผู้นำอิหร่านสมัยนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อปกป้องอธิปไตยของมุสลิม และปกป้องมาตุภูมิเลบานอนให้พ้นจากการรุกรานของชาวอิสราเอล

กลุ่ม hizbullah ก่อตั้งโดยกลุ่มอูละมาฮ์ (นักการศาสนา) ในพรรคอะมัลที่ได้แยกตัวออกมาตั้งพรรคการเมืองต่างหาก พรรคอะมัลเป็นพรรคการเมืองมุสลิมที่ปฏิบัติตามสำนักคิดชีอะฮ์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลซีเรีย เมื่อพรรค hizbullah มีสมาชิกและฐานเสียงมากขึ้น ซีเรียจึงให้การสนับสนุนเท่ากับพรรคอะมัล ทั้งนี้ในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่ม hizbullah เป็นเพียงขบวนการใต้ดิน จนกระทั่งในปี 1985 จึงมีการประกาศสถานภาพของกลุ่มอย่างเป็นทางการต่อสาธารณชน เนื่องจากกลุ่ม hizbullah เน้นนโยบายอิสลามที่สนับสนุนความปรองดองระหว่างชาวเลบานอน เคารพสิทธิเสรีภาพของทุกศาสนาและลัทธิ และที่สำคัญต่อสู้การรุกรานของอิสราเอล กลุ่ม hizbullah จึงเป็นที่ยอมรับของชาวเลบานอน

ผู้ที่มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ของกลุ่ม hizbullah คืออัยยัตุลลอห์ มุฮัมหมัด ฮุเซน ฟักุลลอห์ แต่ไม่ปรากฏผู้ใดเป็นผู้นำ จนกระทั่งได้เริ่มมีการเลือกตั้งผู้นำในเวลาต่อมา ซึ่งเลขาธิการใหญ่ของพรรคคนแรกคือ เชค ศุบฮีย์ อัลญัฟยาลี (ปี 1989-1991) และชัยยิด อับบาส

⁴⁰ พลตรี วิศิษฐ์ แจ่มประจักษ์ และพันเอก อนุชาติ บุนนาค, “เปิดหน้าสงครามครั้งใหม่ระหว่างอิสราเอลกับกลุ่ม hizbullah” เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2549 (กรุงเทพ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), น. 2-5

อัลมูสละวี (ปี 1991-1992) ซึ่งถูกอิสราเอลลอบสังหารในเวลาต่อมา มีการประมาณการไว้ว่า กลุ่ม hizbullah มีกองกำลังติดอาวุธประมาณ 2,500-3,500 คน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาดีและมีประสบการณ์ทางการรบ โดยมีแกนนำที่มีขีดความสามารถในการก่อการร้ายและก่อการวินาศกรรมประมาณ 300 นาย

กลุ่ม hizbullah ถูกรัฐบาลสหรัฐและรัฐบาลอิสราเอลขึ้นบัญชีดำว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายซึ่งไม่ต่างจากกลุ่มฮามาส (Hamas) ของปาเลสไตน์ แม้ว่ากลุ่ม hizbullah จะมีสถานะอันชอบธรรมถึงขั้นสามารถส่งตัวแทนลงเลือกตั้งและเข้าร่วมรัฐบาลเลบานอนได้ก็ตาม โดยสหรัฐ เชื่อว่า กลุ่ม hizbullah เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการจับตัวประกันชาวอเมริกันหลายต่อหลายครั้ง แม้ว่าจะไม่สามารถหาหลักฐานมายืนยันได้ก็ตาม เช่นเดียวกับรัฐบาลอิสราเอลที่เป็นไม้เบื่อไม้เมากับกลุ่ม hizbullah ตลอดเวลา นอกจากนี้สหรัฐและอิสราเอลยังระบุว่ากลุ่ม hizbullah ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและการเมือง รวมทั้งด้านอาวุธและการฝึกจากอิหร่านและซีเรีย

ทั้งนี้ ผลงานชิ้นสำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่ม hizbullah คือ การขับอิสราเอลออกจากพื้นที่ทางตอนใต้ของเลบานอน เมื่อเดือนพฤษภาคม ปี 2000 ซึ่งอิสราเอลยึดครองมาตั้งแต่การรุกรานครั้งที่ 2 ในปี 1982 และสหประชาชาติได้ประกาศให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นของเลบานอน ปัจจุบันกองทัพของกลุ่ม hizbullah มีศักยภาพเหนือกว่ากองทัพของประเทศเลบานอน

สหรัฐ ได้ออกมาระบุว่ากลุ่ม hizbullah มีส่วนร่วมในการต่อต้านสหรัฐ และอิสราเอล ด้วยการก่อความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้รถบรรทุกระเบิดพลีชีพต่อสถานทูตสหรัฐ ในกรุงเบรุต ประเทศเลบานอน เมื่อเดือนเมษายน ปี 1983 และการโจมตีค่ายทหารนาวิกโยธินสหรัฐ ในกรุงเบรุต เมื่อเดือนตุลาคมปีเดียวกัน ตลอดจนการโจมตีสถานทูตสหรัฐ ในกรุงเบรุต ปี 1984

สหรัฐ ระบุอย่างชัดเจนว่าอิหร่านมีส่วนรู้เห็นในการโจมตีของกลุ่ม hizbullah ในเหตุการณ์ลักพาตัวและสังหารพันเอกวิลเลียม อิกกินส์ นาวิกโยธินสหรัฐ ที่ทำหน้าที่สังเกตการณ์ร่วมกับองค์การสหประชาชาติในเลบานอน และมีส่วนรู้เห็นในเหตุการณ์โจมตีสถานทูตอิสราเอลในอาร์เจนตินา เมื่อปี 1992 รวมทั้งยังให้การสนับสนุนกลุ่ม hizbullah ในการวางระเบิดศูนย์วัฒนธรรมอิสราเอล ในกรุงบัวโนส ไอเรส ในปี 1994 ในช่วงฤดูใบไม้ร่วง ปี 2000 กลุ่ม hizbullah ได้จับกุมทหารอิสราเอล 3 คนไว้ด้วย นอกจากนี้ สหรัฐ ยังระบุว่าอิหร่านสนับสนุนกลุ่มก่อการร้ายที่ก่อเหตุระเบิดอาคารโคบาร์ ซึ่งเป็นที่พักของทหารสหรัฐในซาอุดีอาระเบีย เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ทหารอเมริกันเสียชีวิต 19 นาย

1.2.2 กลุ่มที่สหรัฐฯอ้างว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่มีฐานปฏิบัติการในปาเลสไตน์ ที่สหรัฐฯ ระบุว่าอิหร่านให้การสนับสนุน

- กลุ่มฮามาส (Hamas)

ฮามาส⁴¹ (Hamas) เป็นคำย่อที่มาจากภาษาอาหรับว่า ฮาเราะกะต อัล มุเกาวะมะฮ์ อัล อิสลามียะฮ์ (Harakat al-Muqawamah al-Islamiyyah) หมายถึง กลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านอิสลาม ในขณะที่คำว่า “ฮามาส” ในภาษาอาหรับมีความหมายว่าความกระตือรือร้นหรือความกล้าหาญ ก็ได้

ฮามาสเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมาจากขบวนการภราดรภาพมุสลิมในประเทศอียิปต์ที่ก่อตั้งโดยหะซัน อัลบันนา (Hasan al Banna) ในปี 1928 ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ทรงพลังยิ่งในการจัดประกาย Political Islam และกระแสการฟื้นฟูอิสลาม

นโยบายหลักของกลุ่มภราดรภาพมุสลิม คือ ต่อต้านการกดขี่ครอบงำของต่างชาติ และเปลี่ยนแปลงสังคมมุสลิมให้กลับไปสู่ความเป็นอิสลามแบบดั้งเดิมที่บริสุทธิ์และนอกเหนือจากการเคลื่อนไหวภายในอียิปต์แล้ว ปาเลสไตน์ก็เป็นอีกดินแดนหนึ่งที่กลุ่มวางเป้าหมายการทำงานไว้ โดยในปี 1945 ได้มีการก่อตั้งสาขาในเขตกาซา ต่อมาก็เปิดสาขาในนครเยรูซาเล็มในปี 1946 จนกระทั่งเมื่อสหประชาชาติ ได้ประกาศยอมรับการจัดตั้งรัฐอิสราเอลบนดินแดนปาเลสไตน์ในปี 1947 กลุ่มภราดรภาพมุสลิมได้เข้าร่วมและแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในการส่งนักรบ และอาวุธร่วมรบกับชาวปาเลสไตน์ในการทำสงครามกับอิสราเอลเพื่อต่อต้านการครอบครองดินแดนปาเลสไตน์

กลุ่มภราดรภาพมุสลิม ได้ช่วยให้คนในปาเลสไตน์มีความเคร่งครัดในศาสนาและมีมัสญิดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมถึงได้สร้างเครือข่ายของสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นการปูทางไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในขั้นต่อไป นั่นคือ การก่อตั้งกลุ่มฮามาส

⁴¹ ฮาฟิซ สาละ, “เส้นทางการเมืองของฮามาส: ภาพสะท้อน Political Islam ในปาเลสไตน์”
เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2549 (กรุงเทพ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย), น. 145-160

ฮามาสในปาเลสไตน์ก่อตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ 8 ธันวาคม ปี 1987 โดยมีเชคอะห์มัด ยาซีน เป็นผู้นำคนแรก และมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยมุสลิมในปาเลสไตน์ต่อสู้กับอิสราเอล โดยนโยบายหลักของฮามาสมี 2 ประการ ประการแรก คือ ต่อสู้เพื่อให้อิสราเอลออกไปจากดินแดนในเขตยึดครองและสถาปนารัฐปาเลสไตน์ และประการที่สอง คือ การเปลี่ยนแปลงให้สังคมปาเลสไตน์เคร่งครัดในศาสนาอิสลาม ดังนั้น บทบาทของฮามาสในการเมืองปาเลสไตน์จึงวางอยู่บนเป้าหมายตามนโยบาย 2 ประการนี้

แม้จะถูกอิสราเอล สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ขึ้นบัญชีดำให้เป็นกลุ่มก่อการร้าย แต่สำหรับชาวปาเลสไตน์แล้ว ฮามาสคือวีรบุรุษที่ยืนหยัดต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของชาวปาเลสไตน์ ซึ่งในการต่อสู้กับอิสราเอลนั้น ฮามาสมีจุดยืนที่ชัดเจนตั้งแต่ต้นถึงการไม่ยอมรับสถานะของรัฐอิสราเอล รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ ที่รัฐบาลปาเลสไตน์ตั้งแต่สมัยที่บริหารงานโดยยาซาร์ อะเราะฟาต ได้ทำไว้กับประเทศตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงเจนีวาหรือข้อตกลงออสโล ที่ฮามาสมองว่ามีสภาพเงื่อนไขที่ปาเลสไตน์ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอิสราเอลอยู่ตลอด และไม่สามารถนำมาซึ่งเป้าหมายที่ชาวปาเลสไตน์ต้องการได้ นั่นคือ ความมั่นคงปลอดภัย เชคอะห์มัด ผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของฮามาสกล่าวอยู่เสมอว่าฮามาสพร้อมที่จะยุติปฏิบัติการหากอิสราเอลยุติการยึดครองดินแดนปาเลสไตน์ตามดินแดนก่อนปี 1947 และหยุดเช่นฆ่าเด็กสตรี ตลอดจนชาวปาเลสไตน์ผู้บริสุทธิ์

ฮามาสเล็งเห็นถึง ประสิทธิภาพในการใช้ยุทธวิธีระเบิดพลีชีพ ต่อสู้กับอิสราเอล เนื่องจากฮามาสไม่มีอาวุธที่ทันสมัยที่สามารถต่อกรกับทหารอิสราเอลได้ แต่สามารถสร้างความกลัวให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวอิสราเอลได้เช่นเดียวกับที่เกิดกับชาวปาเลสไตน์ โดยมักชี้แจงว่าปาเลสไตน์ไม่มีทางเลือกอื่นนอกเหนือไปจากการต่อต้านการยึดครอง และระเบิดพลีชีพก็เป็นวิธีการที่ชอบธรรมสำหรับเฉพาะกรณีการต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์เท่านั้น โดยได้รับการสนับสนุนจากคำพิพากษาหรือข้อตัดสินชี้ขาดทางศาสนาจากนักการศาสนาอิสลามร่วมสมัยที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งตัดสินว่าการต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์โดยใช้วิธีการระเบิดพลีชีพนั้นเป็นความชอบธรรม โดยไม่ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตาย เนื่องจากการต่อสู้ที่ไม่มีทางเลือกอื่น

อย่างไรก็ตามการต่อสู้กับทหารอิสราเอลอย่างเข้มข้นและเปิดเผย ทำให้ฮามาสต้องสูญเสียบุคคลสำคัญระดับแกนนำของกลุ่มไปหลายคนจากการที่อิสราเอลใช้วิธีการลอบสังหาร ซึ่งผู้นำที่ฮามาสและชาวปาเลสไตน์ถือว่าเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญจากการลอบสังหารของอิสราเอลก็คือ เชคอะห์มัด ยาซีน ที่ถูกทหารอิสราเอลยิงจรวด 3 ลูกถล่มจากเฮลิคอปเตอร์ในเช้าตรู่

ของวันที่ 22 มีนาคม ปี 2004 สร้างความโศกเศร้าที่ปนเคล้าความโกรธแค้นให้กับชาวปาเลสไตน์อย่างรุนแรง

ภายหลังจากการเสียชีวิตของเชคอะห์มัด ผู้นำที่ขึ้นรับตำแหน่งต่อคืออับดุลอาซิซ อัลรอนติซี (Abdul Aziz Al-Rantisi) แต่ต่อมาก็ถูกอิสราเอลลอบสังหารอีกเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2004 ทำให้คอลิด มิซอัล (Khalid Mishaal) ได้ขึ้นเป็นผู้นำคนที่ 3 ของกลุ่มฮามาส

การเพิ่มบทบาท และการใช้กำลังต่อสู้อย่างเข้มข้น ของฮามาส เป็นพลังเพียงพอที่จะทำให้อิสราเอลรู้สึกถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ และความไม่ปลอดภัยของประชาชนชาวอิสราเอล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลจากยุทธวิธีการระเบิดพลีชีพซึ่งยากที่จะป้องกันได้ ทำให้อิสราเอลพยายามหามาตรการที่จะยุติปฏิบัติการดังกล่าว โดยตระหนักดีว่าการใช้กำลังตอบโต้ หรือการลอบสังหารแกนนำฮามาสนั้นยังไม่เพียงพอที่จะสามารถหยุดยั้งปฏิบัติการได้

มาตรการสำคัญประการหนึ่งอิสราเอลนำมาใช้โดยร่วมมือกับสหรัฐฯ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป รวมถึงรัฐบาลของพรรคฟาตาะห์ ก็คือ การตัดช่องทางทางการเงินสนับสนุนทางการเงินผ่านองค์กรการกุศลต่าง ๆ โดยระงับการโอนเงินหรือปิดองค์กร เช่น มูลนิธิอัลกอซอ (Al Aqsa Foundation) และกองทุนดินแดนศักดิ์สิทธิ์ (Holy Land Fund) เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าฮามาสไม่เคยปิดบังถึงความสัมพันธ์กับองค์กรการกุศลต่าง ๆ และประกาศว่าไม่ได้นำเงินจากองค์กรเหล่านี้ไปใช้ในปฏิบัติการโดยตรง แต่นำไปใช้ในการให้บริการทางสังคม การช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการต่อสู้กับอิสราเอล ซึ่งรวมถึงครอบครัวของผู้ที่ระเบิดพลีชีพด้วย

ฮามาสได้ตัดสินใจเข้าร่วมการเลือกตั้ง โดยเริ่มจากการส่งผู้สมัครลงแข่งขันในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นของเขตเวสต์แบงก์และฉนวนกาซาในเดือนธันวาคมปี 2004 และเดือนมกราคม ปี 2005 ตามลำดับ โดยได้ที่นั่งน้อยกว่าพรรคฟาตาะห์ในเขตเวสต์แบงก์แต่มากกว่าในเขตกาซา ผลการเลือกตั้งทำให้ฟาตาะห์เริ่มเล็งเห็นถึงคะแนนนิยมต่อฮามาสที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งปาเลสไตน์ซึ่งเดิมทีนั้นได้มีการกำหนดให้จัดการเลือกตั้งในเดือนกรกฎาคม ปี 2005 ทางพรรคฟาตาะห์จึงได้ขอเลื่อนออกไปด้วยเกรงว่าจะได้รับความพ่ายแพ้ เนื่องจากฮามาสกำลังเข้มแข็งและเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้น โดยคาดหวังว่าการประวิงเวลาจะสามารถเรียกฐานเสียงคืนจากที่เสียไปให้ฮามาสได้

อย่างไรก็ตามในการเลือกตั้งที่เลื่อนออกไปเป็นวันที่ 25 กรกฎาคม ปี 2006 พรรคฮามาสยังคงได้รับเลือกถึง 76 ที่นั่ง จากจำนวนทั้งหมด 133 ที่นั่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 57.6 ในขณะที่พรรคฟาตาะห์ได้เพียง 45 ที่นั่ง ทำให้ฮามาสเป็นพรรคการเมืองที่ครองเสียงข้างมากในสภา และเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลได้

หลังเสร็จสิ้น การเลือกตั้ง สมาชิกสภานิติบัญญัติได้รายงานตัวเข้ารับตำแหน่งในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ปี 2006 พรรคฮามาสซึ่งมีเสียงข้างมากในสภาได้รับสิทธิในการสรรหาผู้นำฝ่ายบริหารและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ โดยเสนอให้นายอิสมาอิล หะนีเยห์ (Ismael Haniyya) หนึ่งในแกนนำของพรรคฮามาสดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของปาเลสไตน์ และได้ทำพิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่งและให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 มีนาคม ปี 2006

- กลุ่มปาเลสไตน์อิสลามิก ญิฮาด The Palestine Islamic Jihad (PIJ)

กลุ่ม PIJ ถือกำเนิดโดยนักรบปาเลสไตน์ในเขตฉนวนกาซา ในช่วงทศวรรษที่ 1970 อยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า PIJ-shiqaqi อยู่ภายใต้การนำของรอมฎอน ชาลลาลห์ (Ramadan Shallah) ซึ่งพำนักอยู่ในซีเรีย จุดมุ่งหมายของกลุ่มคือ สร้างรัฐปาเลสไตน์และทำลายล้างอิสราเอลโดยการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์ (Holy War) แต่ได้รับการคัดค้านจากประเทศอาหรับสายกลาง

กลุ่ม PJI ได้รับแรงบันดาลใจจากการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านภายใต้การนำของ อายาตุลเลาะห์ โคไมนี (ทั้ง ๆ ที่สมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นมุสลิมสุหนี่ มิใช่ชีอะฮ์) แต่เดิมนั้นเป็นการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการของนักศึกษาชาวปาเลสไตน์ที่อาศัยอยู่ในอียิปต์⁴² โดยมีการติดต่อกับกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ ที่อยู่ในดินแดนที่ถูกยึดครองโดยอิสราเอล เพราะจุดประสงค์ของนักศึกษาเหล่านี้คล้ายคลึงกับกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ ของชาวปาเลสไตน์ คือต้องการต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชของรัฐปาเลสไตน์ แต่ขณะเดียวกันกลุ่มนี้ต้องการให้รัฐอิสราเอลของชาวยิวสลายตัวไป โดยถือว่าการต่อสู้ด้วยอาวุธกับชาวยิวนั้นเป็นญิฮาด (Jihad)

นักเคลื่อนไหวของกลุ่ม PJI ปฏิบัติการโจมตีด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการระเบิดพลีชีพต่อประชาชนและทหารอิสราเอล หลังการรวมตัวเป็นปีกแผ่นในปี 1979 กลุ่ม PJI เริ่มมีปฏิบัติการรุนแรง เช่นมีส่วนในการลอบสังหารประธานาธิบดีอันวาร์ ซาดัต (Anwar Sadat) ของอียิปต์เมื่อปี 1981 เพราะเห็นว่านโยบายของเขาไม่ช่วยให้ปาเลสไตน์ได้รับเอกราช แต่กลับช่วยผนึกกำลังให้แก่รัฐอิสราเอลมากกว่า หลังจากเหตุการณ์อินติฟาดา(Intifadah) 2 ครั้ง คือการลุกฮือของชาวปาเลสไตน์เพื่อต่อต้านการยึดครองของอิสราเอลในดินแดนเวสต์แบงก์และฉนวนกาซาในปี

⁴² ประทุมพร วัชรเสถียร, โลกร่วมสมัย: ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่. (กรุงเทพฯ : ปาเจรา, 2548),

1988 และ ปี 2000 กลุ่ม PJI มีปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มฮามาสมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้มีการแข่งขันกันด้วยซ้ำ

ลักษณะการต่อสู้ของกลุ่ม PJI นั้นมักจะเป็นการพลีชีพสังหารโดยคนหนุ่มสาวที่เป็นพวกปัญญาชนหัวรุนแรง ที่เชื่อในความประเสริฐของญิฮาด และยินดีพลีชีพเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐปาเลสไตน์ที่เป็นเอกราชเต็มที เพราะเชื่อว่าเป็นวิธีเดียวที่จะได้รับเอกราชหลังจากการต่อสู้แบบสันติไม่ส่งผลอันใด

พื้นที่ปฏิบัติการและฐานที่มั่นอยู่ภายในประเทศอิสราเอล เขตเวสต์แบงก์และฉนวนกาซา รวมทั้งในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของตะวันออกกลาง เลบานอน ซีเรียหรือที่อำนาจการปกครองของอิสราเอลปรากฏ กลุ่ม PJI ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากอิหร่าน และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากซีเรีย

1.2.3 นโยบายของสหรัฐอเมริกาช่วงปี 2001-2006 ในการต่อต้านการสนับสนุนและการเกี้ยวข้องของอิหร่านกับการก่อการร้ายสากล

กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ระบุครั้งแรกว่าอิหร่านเป็นรัฐที่สนับสนุนการก่อการร้ายเมื่อเดือนมกราคม ปี 1984 นายจอร์จ เทเนต ผู้อำนวยการสำนักงานข่าวกรองของสหรัฐฯ (CIA) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและกลุ่มก่อการร้าย ระหว่างการให้การต่อคณะกรรมการการทหาร ของวุฒิสภาสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ปี 2003 ว่า “หิซบุลลอฮ์ เป็นองค์กรที่มีศักยภาพเท่าเทียมกับอัลกออิดะฮ์และมีอยู่ทั่วโลก ศักยภาพที่มีอยู่ของหิซบุลลอฮ์เป็นผลพวงจากการได้รับการฝึกฝน และ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอิหร่าน⁴³

กิจกรรมการก่อการร้ายของอิหร่านแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. อิหร่านต้องการทำลายกระบวนการสันติภาพระหว่างอิสราเอลและอาหรับ 2. อิหร่านสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย ด้วยการให้เงินสนับสนุน ฝึกอบรม จัดหาอาวุธให้ และให้ที่พักพิงแก่ผู้ก่อการร้าย 3. เจ้าหน้าที่ข่าวกรอง

⁴³ “ Threats to National Security”, Hearing before the Senate Armed Services Committee of the United States Senate, February 12, 2003

ของหว่านลงมือปฏิบัติการการก่อการร้ายด้วยตัวเองและร่วมมือกับกลุ่มก่อการร้ายอื่น ซึ่งรวมถึงการสอดส่องผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ทั้งในและนอกสหรัฐฯ⁴⁴

หลังเหตุการณ์ระเบิดตึกเวิลด์เทรด ในกรุงนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 11 กันยายนปี 2001 หรือเหตุการณ์ 9/11 ประธานาธิบดีบุช ออกมาประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย โดยมุ่งเป้าไปสู่ขบวนการอัลกออิดะฮ์ ของอูสมะ บิน ลาเดิน นายกรัฐมนตรีเอเรียล ชารอนของอิสราเอล จึงถือโอกาสนี้ร่วมขบวนกับบุชประกาศสงครามกับกลุ่มก่อการร้าย โดยพุ่งเป้าหมายไปยังนักต่อสู้ชาวปาเลสไตน์โดยเฉพาะขบวนการฮามาสและกลุ่ม PJI ทำให้ชาวปาเลสไตน์เสียชีวิตเป็นจำนวนอย่างน้อยที่สุด 600 คน และฝ่ายอิสราเอลเสียชีวิตมากกว่า 160 คน แต่ต่อมาประธานาธิบดีบุชก็ตอบสนองนโยบายของชาวยุโรปโดยประกาศให้ขบวนการฮามาสและPJI เป็นกลุ่มก่อการร้าย

ในวันที่ 24 มิถุนายนปี 2002 ประธานาธิบดีบุชกล่าวสุนทรพจน์ในประเด็นตะวันออกกลาง นอกจากเรียกร้องให้ทุกฝ่ายร่วมกันสร้างสันติภาพในตะวันออกกลางแล้ว เขายังเรียกร้องให้ประเทศอาหรับหันมาติดต่และมีสนธิไมตรีทั้งทางการทูตและการค้ากับอิสราเอลในสภาพเพื่อนบ้านโดยปกติ ขณะเดียวกันโลกอาหรับก็ต้องหยุดการให้เงินช่วยเหลือแก่กลุ่มก่อการร้าย อย่างฮามาส กลุ่ม PJI และชีซุลลอฮ์ ซึ่งมุ่งทำลายล้างประเทศอิสราเอล⁴⁵

รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ออกนโยบาย “ยุทธศาสตร์ต่อต้านการก่อการร้ายแห่งชาติ” (National Strategy for Combating Terrorism)⁴⁶ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2003 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดมาตรการระยะยาวในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และเป็นยุทธศาสตร์ที่รองรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ยุทธศาสตร์ต่อต้านการก่อการร้ายแห่งชาติ กำหนด 4 กลยุทธ์เพื่อเอาชนะการก่อการร้าย ประกอบด้วย การเอาชนะการก่อการร้าย การปฏิเสธการก่อการร้าย การทำลายการก่อการร้าย และการป้องกันการก่อการร้าย

⁴⁴ Matthew A. Levitt, “Iranian State of Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace, Available from: www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf

⁴⁵ “Full text of George Bush's speech”.(online) 2002. Available from: <http://www.guardian.co.uk/world/2002/jun/25/israel.usa>

⁴⁶ “National Strategy for Combating Terrorism”, 2003. Available from: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030214-7.html>

สหรัฐฯ ระบุว่าอิหร่านเป็นหนึ่งใน 7 รัฐที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายและเป็นภัยคุกคามอันใหญ่หลวงต่อสหรัฐฯ แม้กระแสด้านสหรัฐฯ ในอิหร่านจะอยู่ในระดับปานกลาง ตั้งแต่ประธานาธิบดีคาตานิได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี แต่กลุ่มผู้นำศาสนาสายอนุรักษนิยมยังมีอำนาจควบคุมการบริหารประเทศและต่อต้านการปฏิรูปประเทศและไม่ต้องการปรับความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก รัฐบาลอิหร่านมีเป้าหมายในการจัดการกับผู้ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศและให้การสนับสนุนทางการเงินและด้านอื่นๆ แก่กลุ่มก่อการร้ายที่ต่อต้านชาติตะวันตก⁴⁷

สหรัฐฯ ระบุว่ารัฐที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้าย ซึ่งในที่นี้รวมถึงอิหร่านด้วย ให้การสนับสนุนที่สำคัญต่อกลุ่มผู้ก่อการร้าย หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเหล่านี้ กลุ่มก่อการร้ายไม่สามารถหาแหล่งเงินทุน อาวุธ และพื้นที่สำหรับวางแผนการปฏิบัติการ และสิ่งที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่งคือ รัฐบาลสหรัฐฯ สามารถพัฒนาอาวุธและเทคโนโลยีที่มีอำนาจทำลายล้างสูง ซึ่งอาจตกไปอยู่ในมือของผู้ก่อการร้ายได้ ดังนั้น สหรัฐฯ จะดำเนินนโยบายเพื่อปรามให้รัฐเหล่านี้ยุติการสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย⁴⁸

ประเทศที่ถูกระบุว่า ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายข้ามชาติมาแล้วหลายครั้ง (หมายถึงการจัดให้ประเทศใดประเทศหนึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการก่อการร้าย) จะถูกดำเนินการโดยมาตรการคว่ำบาตร 4 รูปแบบจากสหรัฐฯ ประกอบด้วย การสั่งห้ามการส่งออกและค้าอาวุธยุทโธปกรณ์ การควบคุมการส่งออกสินค้าใช้แล้ว โดยต้องมีประกาศจากรัฐสภาล่วงหน้าเวลา 30 วันสำหรับสินค้าหรือบริการที่อาจเสริมสร้างศักยภาพทางการทหารของประเทศที่อยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการก่อการร้ายหรือส่งเสริมความสามารถในการสนับสนุนการก่อการร้าย การห้ามให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และ การบังคับใช้ข้อจำกัดทางการเงินและด้านอื่น ๆ ได้แก่⁴⁹

⁴⁷ Testimony of Louis J. Freeh, Director, FBI Before the United States Senate, Committees on Appropriations, Armed Services, and Select Committee on Intelligence May 10, 2001, <http://www.fbi.gov/congress/congress01/freeh051001.htm>

⁴⁸ state sponsors of terrorism overview, <http://www.state.gov/s/ct/c14151.htm>

⁴⁹ "Country Reports on Terrorism".2006. Available from: <http://www.state.gov/s/ct/rls/crt/2005/64337.htm>

- (1) การเรียกร้องให้ประเทศสหรัฐอเมริกาขัดขวางการให้เงินกู้ของธนาคารโลกหรือสถาบันการเงินระหว่างประเทศอื่น ๆ
- (2) การยกเลิกการให้ความคุ้มครองทางการเงินที่อนุญาตให้ครอบครัวของเหยื่อการก่อการร้ายดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลสหรัฐอเมริกา
- (3) การปฏิเสธการให้การลดหย่อนทางภาษีสำหรับรายได้จากประเทศที่อยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการก่อการร้าย
- (4) การไม่ให้สิทธิยกเว้นภาษีสำหรับสินค้าที่ส่งออกมายังสหรัฐอเมริกา
- (5) อำนาจที่จะห้ามมิให้พลเมืองของสหรัฐอเมริกาเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางการเงินใด ๆ กับรัฐบาลของประเทศที่อยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการก่อการร้ายโดยไม่ได้รับหนังสืออนุญาตจากกรมธนารักษ์ และ
- (6) การห้ามมิให้มีหน่วยงานด้านกลาโหมทำสัญญาที่มีมูลค่ามากกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐกับบริษัทที่อยู่ในความควบคุมของรัฐที่อยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการก่อการร้าย

นอกจากกลุ่มก่อการร้ายที่ถูกสหรัฐฯ ระบุได้รับการสนับสนุนจากอิหร่านแล้ว สหรัฐฯ ยังสงสัยว่าอิหร่านมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอัลกอ-อิดะฮ์ โดยนายโดนัลด์ รัมส์เฟล รัฐมนตรีกลาโหม ได้กล่าวเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปี 2003 ว่าอิหร่านให้การช่วยเหลือนักต่อสู้ญอห์ดีบันและอัลกออิดะฮ์ ให้นี้ออกจากอัฟกานิสถาน อย่างไรก็ตามข้อกล่าวหาดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับจากนักการทูตยุโรปที่อยู่ในอิหร่าน โดยนักการทูตเหล่านั้นได้แย้งว่าไม่มีความเกี่ยวพันใด ๆ ให้เห็นระหว่างอัลกออิดะฮ์กับอิหร่านและชีอะฮ์มุสลิมของอิหร่านและอุซามะฮ์ บินลาเดน (Usama bin Laden) ซึ่งเป็นผู้ถือสำนึกคิดชุดนี้ต่างก็มีประวัติศาสตร์ของความเป็นศัตรูที่ขมขื่นกันมาก่อน⁵⁰

มีรายงานอย่างแพร่หลายในวันที่ 13 พฤษภาคม ปี 2004 ว่า ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอิหร่านและเจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯ ก็ได้มีการจัดประชุมกันอย่างลับ ๆ มาแล้ว ทั้งนี้นับจากปี 2003 เป็นต้นไปทั้งสองฝ่ายได้จัดให้มีการเจรจากันถึงสามครั้งในกรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งจัดขึ้นภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ แต่ในทางปฏิบัติ การเจรจาของ

⁵⁰ จรัญ มะลูลีม, “อิหร่าน” เอเชียรายปี 2003/2546 (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), น. 372-373

ฝ่ายมีขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของอิหร่าน และตัวแทนของสหรัฐฯ นำโดยนายซัลเมย์ คอิลิซาด (Zalmay Khalilzad) ตัวแทนพิเศษของประธานาธิบดีจอร์จ บุช ว่าด้วยกิจการของอิรักและอัฟกานิสถาน

การติดต่อกันดังกล่าวได้ถูกนำมาเปิดเผยโดยประธานาธิบดี มุฮัมมัด คอตามี ระหว่างการเยือนเลบานอน ทันทีที่ข่าวของการเจรจาได้ปรากฏขึ้นมา นางคอนโดลิซซา ไรซ์ ที่ปรึกษาด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ได้ย้ำว่าการติดต่อกันมิใช่บทนำไปสู่การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่าน แต่มุ่งไปสู่ “ประเด็นในทางปฏิบัติ” เกี่ยวกับอิรักและอัฟกานิสถาน

อย่างไรก็ตาม มีรายงานจากฝ่ายของสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม ปี 2004 ว่าได้ยกเลิกแผนการพบปะกันกับเจ้าหน้าที่อิหร่านในกรุงเจนีวาแล้ว เนื่องจากมีข้อสงสัยว่าการระเปิดพลีชีพในกรุงริยาด เมืองหลวงของประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้รับคำสั่งมาจากสมาชิกอัลกออิดะฮ์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติการจากอิหร่าน

เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม นายโดนัลด์ รัมส์เฟลด์ กล่าวว่า “ไม่มีข้อสงสัยเลยว่าทุกวันนี้ได้มีบรรดาแกนนำสมาชิกอาวุโสของอัลกออิดะฮ์ อยู่ในอิหร่าน” เขากล่าวว่าคนเหล่านั้นกำลัง “วุ่น” อยู่กับการวางแผนโจมตีเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ของสหรัฐฯ และกล่าวว่าจำนวนสมาชิกของอัลกออิดะฮ์ ในอิหร่านนั้นยังประกอบไปด้วย นายซาอิด อัลอาเดล (Saif al-Adel) ที่เป็นชาวอียิปต์ ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้วางแผนถล่มสถานทูตสองแห่งของสหรัฐฯ ในแอฟริกาตะวันออก⁵¹ และนายซาอาด บิน ลาติน (Saad bin Laden) บุตรของนายอุสมานะฮ์ บิน ลาติน ผู้นำอัลกออิดะฮ์ โฆษกของรัฐบาลอิหร่านกล่าวว่าข้อกล่าวหาของนายรัมส์เฟลด์ “ขาดพื้นฐาน” และยืนยันว่าอิหร่านได้ขับไล่ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นสมาชิกอัลกออิดะฮ์ ออกไปเมื่อปี 2002⁵²

การที่สหรัฐฯ สงสัยว่าอิหร่านมีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนการก่อการร้ายข้ามชาตินั้น เมื่อประกอบกับประเด็นเรื่องการพัฒนาอาวุธทำลายล้างสูง ได้นำไปสู่การที่สหรัฐฯ ประกาศเมื่อปลายเดือนมกราคม 2002 ว่าอิหร่านเป็นหนึ่งในแกนแห่งความชั่วร้าย ทั้งนี้ตามสุนทรพจน์ประจำปีของประธานาธิบดีบุชที่กล่าวต่อสภาและประเทศสหรัฐฯ ได้ใช้ถ้อยคำรุนแรงเรียกอิหร่าน

⁵¹ จรัญ มะลูลีม “อิหร่าน” เอเชียรายปี 2004/2547 น. 352-353

⁵² จรัญ มะลูลีม “อิหร่าน” เอเชียรายปี 2003/2546 น. 372-373

อิรัก และเกาหลีเหนือว่า เป็น “แกนแห่งความชั่วร้าย” (Axis of Evil) ในช่วงนั้นประธานาธิบดีบุชได้ชุมนุมทั้งสามประเทศแต่ไม่ได้บอกเวลาหรือวิธีการที่จะโจมตีประเทศเหล่านั้นแต่อย่างใด

ในบทบรรณาธิการของ Iran News ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เอาไว้ว่า คำพูดของประธานาธิบดีสหรัฐฯเป็นที่คาดหมายกันอยู่แล้ว ด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรก มันเกี่ยวข้องกับจุดยืนของสหภาพยุโรป (EU) ซึ่งก่อนหน้านี้สองสามวันได้ออกมาต่อต้านอิสราเอลและประกาศสนับสนุนอารอฟต์ผู้นำปาเลสไตน์ อันเป็นการย้ำให้เห็นความแตกต่างระหว่างพรรคนะของสหรัฐฯและสหภาพยุโรปในวิกฤตปาเลสไตน์ จุดยืนของสหภาพยุโรปนี้ไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจในยุโรปและตะวันออกกลางเท่านั้น แต่ยังสะท้อนเสียงเจียบของปัญญาชนในสหรัฐฯ ซึ่งด้วยความหวาดกลัวไม่กล้าแสดงการต่อต้านนโยบายอันเอนเอียงของสหรัฐฯ ในการสนับสนุนการก่ออาชญากรรมของนายซารอนผู้นำอิสราเอลได้

บทบรรณาธิการของ Iran News วิเคราะห์ว่าจุดยืนของประเทศยุโรปนั้นโดยปกติแล้วจะมีความเป็นอนุรักษ์นิยม และยังคงกล่าวต่อไปว่าสุนทรพจน์ดังกล่าวของประธานาธิบดีสหรัฐฯเป็นไปเพื่อกลบเกลื่อนอาชญากรรมของนายเอเรียล ซารอน ผู้นำอิสราเอลที่กระทำต่อชาวปาเลสไตน์และในเวลาเดียวกันก็เป็นการยับยั้งข่าวที่เป็นจุดยืนของสหภาพยุโรปไปพร้อม ๆ กันด้วย

ต่อมา นายรฟซันญานีอดีตประธานาธิบดีของอิหร่านก็ได้ออกมาแสดงปาฐกถาพิเศษในที่ประชุมเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนมุสลิมที่มีต่อสถานการณ์ปาเลสไตน์ถัดจากการกล่าวสุนทรพจน์ประจำปีของประธานาธิบดีบุชเพียงวันเดียว นับเป็นปาฐกถาที่นอกจากจะพูดถึงบทบาทของสื่อมุสลิมแล้วยังได้โต้ตอบสหรัฐฯอย่างถึงพริกถึงขิง พร้อมทั้งคำพูดที่เต็มไปด้วยความรู้สึก

เขากล่าวถึงข้อกล่าวหาของประธานาธิบดีบุชว่า เป็นเรื่องที่ไม่มีมูล “มันเป็นเรื่องแปลกเพราะตรรกะที่ผิดพลาดนี้มาจากคนบางคนซึ่งได้รับเลือกมาน้อยกว่าร้อยละ 25 ของคะแนนเสียงซึ่งต้องขอบคุณการตัดสินใจของศาล” นายรฟซันญานีกีกล่าวต่อไปว่า “ตรรกะนี้ไม่อาจยอมรับได้ อย่างไรก็ตาม สื่อของทุกประเทศควรจะให้แสงสว่างแก่ชาวโลก เพราะการกล่าวถึงขบวนการอันประเสริฐ เช่น หิซบุลลอฮ์ ฮามาส และอิสลามิกญิฮาด ว่าเป็นผู้ก่อการร้ายนั้น เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้

ในขณะที่รัฐมนตรีต่างประเทศของอิหร่าน นายคอราซซี (Kharrazi) เจ้าของความคิดการสนทนาทางวัฒนธรรม ถือว่าคำพูดของประธานาธิบดีสหรัฐฯเป็นความ “ยะโส” และกล่าวถึงการที่สหรัฐฯกล่าวหาอิหร่านว่ากำลังทำการผลิตอาวุธทำลายล้างนั้น สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านถือว่าคำพูดดังกล่าวเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของอิหร่าน เขากล่าวว่า

“คำพูดของประธานาธิบดีบุชเกิดจากความตั้งใจที่จะหันเห
มติมหาชนออกไปจากการกระทำของอิสราเอลที่มีต่อเด็ก ๆ ชาวปาเลสไตน์
ในเขตยึดครอง และตั้งใจที่จะเบี่ยงเบนมติมหาชนที่มีต่อตะวันออกกลาง
ไปสู่ประเด็นใหม่ ๆ ดังนั้นจึงปูทางให้การสนับสนุนอิสราเอล
ต่อไปในการปราบปรามชาวปาเลสไตน์

สำหรับการปราศรัยของประธานาธิบดีบุชที่ว่าอิหร่าน อิรัก
และเกาหลีเหนือกำลังพัฒนาอาวุธทำลายล้างนั้นเป็นการใช้ภาษาที่ระราน
และจากคำกล่าวที่ยโสเหล่านี้นี้จึงเป็นการเผยให้เห็นถึงภาพการใช้อำนาจ
ความเป็นเจ้าของซึ่งต้องการควบคุมโลกโดยใช้กำลัง ทั้งนี้

เราขอปฏิเสธข้อกล่าวหาของสหรัฐฯ และเชื่อว่าโลกจะไม่ยอม
ทนต่อความทะเยอทะยานในการครองความเป็นเจ้าของสหรัฐฯ
นอกจากนี้การกล่าวหาซ้ำซากจะไม่ช่วยสหรัฐฯแต่อย่างใด รัฐมนตรี
ต่างประเทศของอิหร่านกล่าวปิดท้าย”⁵³

นอกจากนโยบายหลัก ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว สหรัฐฯ ยังมีนโยบายสนับสนุนให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอิหร่าน เพราะเชื่อว่า หากสามารถเปลี่ยนแปลงให้อิหร่าน
กลายเป็นประชาธิปไตยแบบตะวันตกได้จะสามารถทำให้นโยบายของอิหร่านเปลี่ยนไปสู่ทิศทางที่
สหรัฐฯ ต้องการ สหรัฐฯ จึงดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของตน ดังนี้

1. การเสนอแนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอิหร่าน

มีรายงานในวันที่ 24 พฤษภาคม ปี 2003 ว่า กระทรวงกลาโหมของสหรัฐฯ
ได้นำเสนอนโยบาย “เปลี่ยนรัฐบาล” อิหร่านขึ้น แต่แผนดังกล่าวถูกคัดค้านโดยฝ่ายบริหารและ
ฝ่ายรัฐบาลแผนดังกล่าวรวมถึงการเปิดเผยวิธีการต่าง ๆ อย่างเช่น การต่อต้านการ
กระจายเสียงที่ส่งอยู่ในอิหร่านอย่างเปิดเผย และการกระทำอย่างลับ ๆ ซึ่งอาจรวมถึงการ
สนับสนุนกลุ่มมุญาฮิดีน คัลก์ (Mujahedeen-e-Khalq) หรือ MEK ซึ่งต่อต้านรัฐบาลอิหร่านและ
มีฐานการติดต่อกับอิรัก

⁵³ จรัญ มะลูลีม, “อิหร่าน” เอเชียรายปี 2004/2547 น. 352-353

ฝ่ายบริหารของสหรัฐฯ และรัฐบาลอังกฤษได้ปฏิเสธแผนการนี้โดยโต้แย้งว่ามันจะนำไปสู่การขยายตัวของความวุ่นวาย และจะเป็นการเพิกเฉยต่อฝ่ายปฏิรูปที่อยู่ห้อมล้อมประธานาธิบดีคอตาลี กระนั้นก็ดี ในวันที่ 28 พฤษภาคม นายกรัฐมนตรีโทนี แบลร์ ได้แสดงจุดยืนอันแข็งกร้าวของเขาที่มีต่อรัฐบาลอิหร่านอย่างเปิดเผยด้วยการเตือนมิให้รัฐบาลของนายคอตาลีเข้าไปแทรกแซงเหตุการณ์ในอิรัก⁵⁴

2. การสนับสนุนการเดินขบวนของนักศึกษาอิหร่าน

การเดินขบวนโดยนักศึกษาจำนวนร้อยถึงสองร้อยคนจากมหาวิทยาลัยเตหะราน (Tehran University) เมื่อเดือนมิถุนายนปี 2004 ได้กลายมาเป็นกลุ่มผู้เดินขบวนที่สนับสนุนการปฏิรูปที่มีขนาดใหญ่ขึ้นในเมืองหลวง ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากการเดินขบวนของนักศึกษาเมื่อเดือนมิถุนายนปี 1999

ฝ่ายประท้วงได้เริ่มการประท้วงของพวกเขาขึ้นที่หอพักของมหาวิทยาลัย เพื่อคัดค้านแผนการแปรรูปมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ต่อมาประชาชนหลายพันคนได้เข้าร่วม มีการจุดไฟเผายานพาหนะอยู่ทั่วไป หน้าต่างของร้านค้าบางร้านก็ถูกทุบตี ตำรวจต่อต้านการจลาจลได้เข้ามาจับไล่ผู้ก่อความไม่สงบและจับผู้ก่อการไป 80 คน ในวันที่ 11 มิถุนายน นายอะลี ญเนซี รัฐมนตรีข่าวสารได้เตือนว่ารัฐบาลจะใช้กำลังเพื่อป้องกัน “กลุ่มนอกกฎหมาย” อย่างไรก็ตาม คำเตือนของเขาถูกเพิกเฉย และการเดินขบวนครั้งใหม่ก็เกิดในกรุงเตหะรานในตอนเย็นของวันที่ 11 มิถุนายน

ในวันที่ 12 มิถุนายน ผู้นำทางจิตวิญญาณสูงสุดคือ อยาตุลลอฮ์ อะลี คอเมเนอี ได้กล่าวว่าสหรัฐฯพยายามจะปลุกเร้าความไร้ระเบียบขึ้นในอิหร่าน และในความพยายามที่จะฟื้นฟูความสงบเขาได้เรียกร้องให้ผู้สนับสนุนเขามีให้เผชิญหน้ากับนักศึกษา ฝ่ายปฏิรูปและเตือนว่าการเผชิญหน้าดังกล่าวเป็นสิ่งที่ฝ่ายสหรัฐฯกำลังพยายามอยู่ ฝ่ายบริหารของสหรัฐฯได้ตอบโต้ในเวลาต่อมาด้วยการออกแถลงการณ์ชื่นชมการเดินขบวนของนักศึกษา และสนับสนุนความมุ่งหวังของพวกเขาอย่างเต็มที่ที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยความอิสระ

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน. น. 353-354

การเดินทางยังคงดำเนินต่อไปในวันที่ 13 มิถุนายน และมีรายงานว่ามีเสียงปึงดังขึ้นที่อิหร่านตอนกลาง ประธานาธิบดี บุซ กล่าวในวันที่ 15 มิถุนายนว่าการประท้วงของนักศึกษาอิหร่านเป็นพัฒนาการในทางบวก ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นอิสรภาพอันยิ่งใหญ่ เขาบอกว่าการประท้วงเป็นการเริ่มต้นการแสดงออกด้วยตัวของพวกเขาเองสำหรับความเป็นอิหร่านเสรี อย่างไรก็ตาม อดีตนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภาที่สนับสนุนฝ่ายปฏิรูปเรียกการกระทำของสหรัฐฯ ว่าเป็นเรื่องน่าอาย และกล่าวว่าเจ้าหน้าที่ของอิหร่านจะรวมกันเพื่อต่อต้านศัตรู

การรายงานของ The Financial Times พบว่าการประท้วงที่ก่อขึ้น โดยนักศึกษาฝ่ายปฏิรูปได้ขยายไปยังเมืองอื่น ๆ ด้วยรวมทั้งอิสฟาฮาน วีราซ อาห์วาซ มาฮาด ตาบรีซ และฮามาดาน อย่างไรก็ตาม การเดินทางในกรุงเตหะรานเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน นั้นมีรายงานว่ามีความรุนแรงกว่าที่เคยมีมาแต่เดิม และในวันเดียวกันนั้นก็มีการรายงานว่าผู้ประท้วงถูกโจมตีโดยฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่มีการเตรียมพร้อมและเชื่อกันว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม อันศอร์ ฮิซบุลลอฮ์ (Ansar-e-Hiabullah) มีรายงานต่อมาในวันที่ 19 มิถุนายนแสดงให้เห็นว่าการประท้วงขนาดใหญ่ได้ยุติลง แม้ว่าการเดินทางที่ขยายตัวออกไปจะดำเนินต่อไปก็ตาม และในวันที่ 22 มิถุนายน ผู้นำศึกษาได้เสนอให้สภาซึ่งสนับสนุนฝ่ายปฏิรูปช่วยปล่อยนักศึกษา 400 คน ซึ่งถูกกักขังในระหว่างที่มีการประท้วง มีรายงานว่าผู้ประท้วง 50 คน ซึ่งไม่ได้เป็นนักศึกษาก็ถูกกักขังเช่นเดียวกัน ก่อนหน้านั้น อยาตุลลอฮ์ มุฮัมมัด ยะซดี อดีตหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติกล่าวว่าผู้ถูกกักขังไม่ควรได้รับความเมตตา และเรียกร้องให้มีการตั้งข้อกล่าวหาสำหรับผู้เดินทาง โดยเรียกร้องให้มีการตั้งข้อกล่าวหาสำหรับผู้เดินทาง โดยเรียกคนเหล่านี้ว่าเป็นผู้ก่อสงครามต่อต้านพระเจ้าผู้เป็นเจ้าซึ่งต้องได้รับโทษประหารชีวิต ในขณะที่ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภาเรียกร้องให้จัดการกับผู้ถูกคุมขังด้วยความรักตามแนวของอิสลาม⁵⁵

จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ปี 2001 ถึง 2006 นั้นสหรัฐฯ มีนโยบายที่แข็งกร้าวและต่อต้านอิหร่านตลอดมา ทั้งที่เป็นการกดดันโดยตรงจากสหรัฐฯ เอง และเป็นการกดดันโดยอ้อม โดยอาศัยองค์การระหว่างประเทศและประชาคมระหว่างประเทศ

ในบทต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ถึงประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ในการดำเนินนโยบายต่ออิหร่าน

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน. น. 353-354